

Tisdagen den 22 november

Kl. 15.00

Tisdagen den
22 november 1977*Om rätt till ledighet
från ordinarie
arbete för verksam-
het inom skolan*

§ 1 Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 2 Om rätt till ledighet från ordinarie arbete för verksamhet inom skolan

Statsrådet BRITT MOGÅRD erhöll ordet för att besvara Åke Greens (s) den 27 oktober anmälda fråga, 1977/78:112, och anförde:

Herr talman! Åke Green har frågat mig när förslag kan föreläggas riksdagen om rätt till ledighet från ordinarie arbete för verksamheter inom skolan.

Frågan är f. n. föremål för analys inom utbildningsdepartementet. En särskild promemoria kommer att utarbetas som skall remissbehandlas i vederbörlig ordning.

ÅKE GREEN (s):

Herr talman! Vi känner ju alla till hur negativa till SIA-reformen flertalet av Britt Mogårds partivänner är – här i riksdagen och ute i kommunerna. Därför vill jag tacka statsrådet Mogård dels för svaret, dels för att hon hittills stått på sig och stretat emot de krafter som försöker radera den här för skolan så viktiga reformen.

Britt Mogård sade att denna fråga är föremål för analys i utbildningsdepartementet och att en promemoria, som skall remissbehandlas i vanlig ordning, kommer att utarbetas. Saken brådskar, eftersom SIA-reformen redan under läsåret 1977/78 kommer att börja praktiseras i många av våra kommuner.

Vi vet också att det troligtvis inte kommer att anslås mer pengar från statsmakternas sida, och då blir ju organisationernas och föreningarnas insatser av oerhört stor betydelse. Många kommuner måste improvisera och söka sig fram. Enligt min mening är det då självklart att de representanter för föreningar och organisationer som deltar i aktiviteter på skolans område skall ha rätt till ledighet. Eftersom det nu är ont om tid skulle jag vilja ställa ytterligare en liten delfråga till statsrådet Mogård: Hur länge kan det dröja, innan den här promemorian är utarbetad och går ut på remiss, och när kan en proposition läggas fram? Det är mycket bråttom med tanke på att vi snart skall sätta i gång det hela.

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag ber att få tacka Åke Green för de uppskattande orden om mina insatser, men jag vill säga att Åke Greens uppfattning om

situationen i mitt parti när det gäller SIA-reformen naturligtvis inte är riktig. Jag hänvisar till riksdagsbehandlingen av SIA-reformen, ty det är väl den som man har att utgå ifrån och inte från diverse andra teorier.

Jag är medveten om att det är bråttom med behandlingen av en del av de inslag som ingår i SIA-reformen, men det är också oerhört viktigt att det blir riktiga beslut. Det har uppstått betydligt fler svårigheter än man kunnat förutse då riksdagsbeslutet fattades. Jag är medveten om att frågans behandling brådskar, men jag förutsätter att man inte skall behöva återropa lagstiftning annat än i undantagsfall. Jag hoppas att man skall kunna komma överens med sin arbetsgivare om att den insats man vill göra i skolan är viktig, så att man också får tillfälle att göra den.

För ögonblicket kan jag inte svara annorlunda än jag redan gjort. Vi har en promemoria som praktiskt taget är klar, och den kommer att remissbehandlas. Naturligtvis kan jag inte föregripa en sådan remissbehandling och tala om vad resultatet blir.

ÅKE GREEN (s):

Herr talman! Min uppfattning om motståndarna till SIA-reformen är inte grundad på några teorier utan bygger på hela den debatt som har förts ända sedan framläggandet av utredningen och därefter propositionen i detta ärende.

Självfallet skall en promemoria när den läggs fram vara väl underbyggd, men jag vill upprepa att SIA skall börja fungera redan läsåret 1977/78 och att den definitivt inte kommer att göra det, om inte organisationer och föreningar får möjlighet att göra en insats i detta sammanhang. För att de skall kunna göra ett gott arbete, vilket är deras ambition, krävs att rätten till ledighet är klart fastslagen. Det skall inte behöva bli några diskussioner på den punkten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Meddelande om interpellationssvar

1977/78:53 om regeringsåtgärder med anledning av NK/Åhléns beslut att flytta ekonomidriften från Göteborg

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag får härmed meddela att interpellationen 1977/78:53 av Jan Bergqvist om regeringsåtgärder med anledning av NK/Åhléns beslut att flytta ekonomidriften från Göteborg kommer att besvaras torsdagen den 1 december 1977. Denna senareläggning har primärt föranletts av att, på ett sent stadium, vissa underhandsdiskussioner med Jan Bergqvist rörande den formella utformningen av interpellationen varit nödvändiga.

§ 4 Om åtgärder för att säkerställa produktionen vid Strands Konfektions AB i Katrineholm

Nr 32

Tisdagen den
22 november 1977

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Bengt Gustavssons* (s) den 27 oktober anmälda interpellation, 1977/78:57, och anförde:

Herr talman! Bengt Gustavsson har frågat mig om jag är beredd vidta åtgärder som säkerställer Strands Konfektions AB:s fortbestånd och vidareutveckling.

Katrineholms kommun har sedan länge visat sig vara känslig för svängningar i konjunkturen. Perioder av snabb tillväxt av befolkningen har avlösts av perioder med en nästan lika stor utflyttning. Just nu förefaller folkmängdsutvecklingen vara förhållandevis balanserad.

Arbetslöshetens omfattning i kommunen har visat stora variationer från tid till annan. Under senare år har arbetslösheten dock legat på en i stort sett riksgenomsnittlig nivå.

Bengt Gustavsson påpekar i sin interpellation att Katrineholm, från att ha varit ensidigt beroende av s. k. tung industri, nu har lyckats åstadkomma en viss differentiering av näringslivet. Vi ser nu effekterna av denna differentiering. Den lokala arbetsmarknaden har i varje fall lyckats klara de neddragningar som skett under senare år med 300–400 anställda i LM Ericssons och SKF:s fabriker i kommunen utan någon större ökning av arbetslösheten eller nettoutflyttningen.

Jag är liksom interpellanten orolig över effekten på sysselsättningen i Katrineholm om Strands Konfektions AB läggs ned. Något av den differentiering av näringslivets struktur som skett under senare år skulle då gå förlorad. Å andra sidan är ju problemen inom hela tekosektorn påträngande. Från regeringens sida följs utvecklingen noga. I de olika bedömningar och analyser som regeringen tagit fram under hösten har de allt sämre avsättningsmöjligheterna för konfektionsindustrin betonats. Bland områden med särskilt stora omställningssvårigheter just nu har man pekat på den sektor, tung herrkonfektion, inom vilken t. ex. Strands konfektionsfabrik arbetar. En krympning av den nuvarande överkapaciteten förefaller oundviklig.

I frågan om Strands eventuella nedläggning vill jag anföra följande. Beskedet om att samtliga anställda skulle varslas för nedläggning lämnades i augusti i år. Beslutet fattades mot bakgrund av de utsikter som då förelåg för branschen. Regeringen har sedan dess lagt fram förslag om eller aviserat stödåtgärder av stor betydelse för branschen. I den proposition om försörjningsberedskapen på tekoområdet som lades fram för omkring en månad sedan redovisas bl. a. det nuvarande försörjningsläget. För att mildra konsekvenserna av en fortsatt, hastig nedgång inom trikå- och konfektionsindustrin har regeringen beslutat att bl. a. söka få till stånd en mer effektiv handelspolitisk begränsning av importen från lågprisländerna. Vidare har förslag lagts fram för riksdagen om att förlänga och förstärka sysselsättningsstödet för äldre arbetskraft inom tekoindu-

Om åtgärder för att säkerställa produktionen vid Strands Konfektions AB i Katrineholm

Tisdagen den
22 november 1977

*Om åtgärder för att
säkerställa produktionen vid Strands
Konfektions AB i
Katrineholm*

strin under i första hand första halvåret 1978 men med bemyndigande för regeringen att förlänga stödperioden under andra halvåret 1978. Tidigareläggningar av statliga och kommunala beställningar på tekoområdet har föreslagits. På det industripolitiska området har jag aviserat att förslaget kommer att föreläggas riksdagen om förlängning och förstärkning av systemet med särskilda strukturgarantier för tekoindustrierna under nästa budgetår.

Dessa åtgärder torde komma att få påtagliga effekter på många företag i en situation av det slag som Strands Konfektions AB befinner sig i. Huruvida företaget mot bakgrund härav kan ompröva sina beslut inför framtiden ankommer inte på regeringen att avgöra. Vid bl. a. de kontakter som jag under senaste året har haft med företagsledning och anställda vid Strands Konfektions AB har jag emellertid bibringats den uppfattningen att företaget hör till de effektivare och konkurrenskraftigare inom branschen. Även interpellanten synes vara av denna uppfattning. Allmänt sett bör förutsättningarna för ett företag av Strands typ ha förbättrats genom det förstärkta åtgärdsprogrammet för tekoindustrin.

BENGT GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för interpellationssvaret. Tyvärr är det i passivaste laget även som ett uttryck för den s. k. Åslingdoktrinen. Varseltiden för de anställda vid Strands i Katrineholm – över 300 personer – löper ut i februari. Det innebär att även om regeringens proposition om försörjningsberedskapen på tekoområdet skulle ge den positiva långtidseffekt som statsrådet hoppas på, men som jag betvivlar, skulle frånvaron av rådrumsåtgärder kunna bli förödande för Strands.

Min första följdfråga gäller därför korttidsperspektivet. Har inte statsrådet något att komma med för att genom rådrum ge företaget en chans?

Jag har frågat ur lokal synvinkel, men som statsrådet vet arbetar jag här i riksdagen med försvarspolitik. På grundval av min insyn i det arbetsfältet tror jag mig veta att det försörjningspolitiska beredskapsläget, i vad det gäller kläder, är mera pressat än som framgår av regeringens proposition. Den frågan får belysas ytterligare vid ärendets riksdagsbehandling. Redan nu måste dock sägas att det vore oklokt att låta företag falla, som det kanske ganska snart kan visa sig riktigt att ha kvar.

Även om statsrådets beskrivning av befolknings- och sysselsättningsläget i Katrineholm inte ger en idealbild vore jag glad om jag kunde verifiera den. Verkligheten är mörkare. Den kommunala befolkningsstatistiken redovisar en nedgående trend. Vidare har man en ogynnsam utveckling i vad det gäller ålderssammansättningen. Vid det största företaget i kommunen, SKF, arbetar nu under tio veckor 800 man bara varannan vecka. Kvinnor som tidigare beretts arbete på för dem passande arbetstid finner det nu inte lönt att söka arbete och kommer därför inte in i statistiken.

Att klaga är inte min favoritsysselsättning. Därför tycker jag att det

Tisdagen den
22 november 1977

*Om åtgärder för att
säkerställa produktionen vid Strands
Konfektions AB i
Katrineholm*

är bra att kunna se någon ljusglimt även i ett rätt kompakt mörker. En sådan är att regeringen fullföljer den gamla regeringens politik med individuellt arbetsmarknadspolitiskt sysselsättningsstöd. Länsarbetsnämnden i Södermanland utnyttjar detta maximalt. På den vägen klaras inemot 10 000 personer, som förmodligen eljest vore arbetslösa. Av de 6 000 södermanländska 25-kronorna går inemot hälften till Katrineholm.

Även om det är roligare att få framhålla sin hembygds företräden än att få redovisa dess bekymmer tycker jag det är bra att problemen i Södermanland börjar tränga igenom hos centrala myndigheter.

Egentligen är det hela så enkelt. Södermanland är ett industrialiserat län med utsatta branscher, och i dessa finns delbranscher med svag prognos. I varje konjunktursvacka har en del försvunnit utan att ersättas. Så har de större påfrestningarna satt in. Jag behöver bara nämna metallmanufakturkrisen, trävarubranschen, handelsstålet, specialstålet och – vilket nu är aktuellt – tekoområdet.

Katrineholm, som är en av länets stödjepunkter, baserar sig på tung industri som styrs från andra orter. Strands Konfektion har bidragit till hygglig balans. Det är, som också statsrådet har funnit, en fin industri med modern produktionsapparat, bra miljö och god anda. Företaget har haft svårigheter att hävda sig i konkurrensen, inte bara i utlandskonkurrensen utan också, och kanske främst, från statsstödda svenska företag, som förenat produktion och import.

De Strandanställda har tillsammans med andra katrineholmare gått ut med facklor i händerna och demonstrerat för att få behålla sina jobb. Stämningen dämpades av ägarsidans pessimism vid ett efterföljande estradsamtal. Den tolkades som att det nog måste bli nedläggning om inte företaget ges samma ställning som konkurrenterna. Det kan ske på olika sätt. Villkorsbundet stöd är en utväg. Överföring av företaget till den statsägda företagsgruppen är en annan.

Är statsrådet tillgänglig för resonemang om långsiktigare problemlösningar efter någon av dessa linjer?

Att acceptera nedläggning av Strands, som kunde bli ett av branschens flaggskepp, vore värre än ett brott. Det vore en dumhet.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag vill gärna vitsorda att Bengt Gustavsson inte gjort sig känd här i kammaren för att klaga i onödan utan för att vilja föra en saklig debatt. Jag är därför litet förvånad över att Bengt Gustavsson karakteriserar mitt svar som passivt utan att ens vilja göra ett försök att värdera det framlagda förslaget och de aviserade förslagen till förstärkning av tekestödet. När man bedömer ett enskilt företags situation bör man väl rimligen ta med de förslag som har aviserats vid värderingen av framtidsutsikterna!

Här finns det ett antal nya komponenter, och företagsgruppen har visat aktivt intresse för att utnyttja de stödformer som vi har offererat. Något beslut i det avseendet har ännu inte träffats, men företaget har visat

Tisdagen den
22 november 1977

*Om åtgärder för att
säkerställa produktionen vid Strands
Konfektions AB i
Katrineholm*

ett aktivt intresse, och jag tycker att man där värderar framtidsutsikterna litet väl pessimistiskt, liksom också Bengt Gustavsson gör här.

När det gäller rådrumsbeställningar finns den möjligheten, men det är då närmast en affär för arbetsmarknadsverket och de militära myndigheterna. Jag är inte beredd att gå händelserna i förväg på det området, utan dessa ansvariga myndigheter må själva bedöma möjligheterna till rådrumsbeställningar.

Jag har mött en benägenhet från både lokala och centrala företrädare för branschen att vilja göra de statliga företagen ansvariga för den situation som bl. a. Strands Konfektion har kommit in i. Jag vill då peka på att vad som egentligen är orsaken till Strands problem, liksom andra företags inom den tyngre konfektion, framför allt är en stagnerande konsumtion och en minskad konkurrenskraft, som gäller hela vårt näringsliv och som vi alla blir påmind om gång efter annan. Det gäller också en starkt ökad prisbillig import. Men jag vill definitivt ha fastslaget att det inte är de *statliga* företagen som har översvämmat marknaden med prisbillig import, utan att det är andra företag på marknaden som bär ansvaret. SweTecos import för t. ex. fjolåret rör sig om ca 5 000 plagg. Det är alltså i sammanhanget relativt obetydliga kvantiteter som man har kompletterat sin marknadsorganisation med.

Jag tycker att de svenska tekoföretagen i den situationen bör ta sig en allvarlig funderare på vad de kan göra för att utnyttja systemet med strukturgarantier och andra inslag i det förstärkta tekostödet och sedan också göra en analys av de framtida utvecklingsmöjligheterna. Gör de det, tror jag att framtidsutsikterna kommer att te sig något ljusare nu än för någon månad sedan. Genom den utländska konkurrenssituationen, devalveringen och andra saker som påverkar vår internationella konkurrenskraft är läget trots allt väsentligt bättre i dag än det var för bara någon månad sedan.

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Under ett antal år har jag haft möjlighet att följa utvecklingen inom Strands Konfektions AB. Jag har därvid kunnat konstatera att företaget utvecklats till ett effektivt, väl konsoliderat företag, vilket skapats genom en god samverkan mellan företagsledning och övriga anställda. Detta kunde ske trots de ständigt ökade omkostnaderna, som blev en direkt följd av den förra regeringens skatte- och avgiftspolitik, trots en ökad import från lågprisländerna och trots den selektiva åtgärds politik som den socialdemokratiska regeringen drev allt hårdare.

Men det finns gränser för vad ett aldrig så bärkraftigt företag tål av påfrestningar i form av politiskt betingade ökade omkostnader, av konkurrens från en ständigt stigande lågprisimport och av en snedvriden inhemsk konkurrens på grund av riktade statliga subventioner i mångmiljonbelopp. Konsekvenserna av den ekonomiska politik, som under alltför många år fick föras i det här landet, är avslöjande uppenbara i fallet Strands Konfektion. Den förda politiken har direkt lett till att ett

*Om åtgärder för att
säkerställa produktionen vid Strands
Konfektions AB i
Katrineholm*

i sig självt under någorlunda normala konkurrensförhållanden och ekonomiska betingelser bärkraftigt företag nu hotas att slås ut, medan under motsvarande betingelser icke bärkraftiga företag bevaras. Det är inte underligt att man samfällt på Strands – och inom andra företag med motsvarande situation – kraftigt reagerar mot en politik av den karaktären.

Även om industriministern i sitt interpellationssvar hänvisar till en rad konkreta åtgärder av positiv karaktär, som den borgerliga regeringen vidtagit efter maktutträdet, och uttrycker förhoppningen att detta skall medverka till att förbättra förutsättningarna för Strands, så är det uppenbart att situationen inte påtagligt förändras, i all synnerhet under förevärande omständigheter, när varsel utfärdats.

Vad hjälper det Strands att sysselsättningsstödet för äldre arbetskraft förlängs och förstärks, när det är kopplat till 10-procentsregeln, vilket gör att det inte medför någon utökning?

Vad hjälper det Strands i nuläget att importbegränsningar från lågprisländerna avses komma i en framtid, i all synnerhet som Sindrapporten visar att importen likväl kan komma att öka från nuvarande ca 70 % till 80 %?

Vad hjälper det Strands med tidigareläggningar av statliga beställningar, om de till stor del är kopplade till områden som företaget inte är uppbyggt för?

Och vad hjälper det Strands med strukturgarantilån som är bundet till det egna kapitalet, när det aktuella kapitalbehovet är mycket större?

Det behövs alltså konkreta åtgärder av en helt annan omfattning, och det är nödvändigt att man får besked snarast. Det är för de många människors skull som direkt berörs av detta ärende angeläget att industridepartementet omedelbart går i författning härom.

BENGT GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka herr Nyhage för stödet. Det var oväntat, men hans understrykanden var nyttiga och välbehövliga.

De anställda varslades om nedläggning av företaget torsdagen den 18 augusti 1977. Produktionen upphör, som jag sade i mitt första anförande, i början av 1978, om inget sker.

Som orsak till nedläggningen angav företaget dålig orderingång under 1976/77, som medför att det kommer att fattas underlag för produktionen under tre månader, mars–maj 1978. Man anger flera samverkande orsaker till att situationen uppstått; konjunkturnedgången och den ökade lågprisimporten har nämnts. De problemen hade nog klarats, anser man, om inte samtidigt SweTekoföretag bedrivit omfattande lagerförsäljning. SweTeco importerar ju dessutom kläder från lågprisländer, bl. a. Sydkorea. Det kan inte bestridas.

Får Strands Konfektions AB produktionsstöd eller beställningar av något slag under tre månader 1978 finns stora möjligheter för företaget att leva vidare. Det måste vara fel att ett svenskt rationellt och självbärande konfektionsföretag tvingas läggas ned.

*Om åtgärder för att
säkerställa produktionen vid Strands
Konfektions AB i
Katrineholm*

Statsrådet Åsling hänvisar till att de myndigheter som har att handlägga frågor om beställningar – både han och jag har använt ordet rådrumsbeställningar – är arbetsmarknadsverket och de militära myndigheterna. Men statsrådet och chefen för industridepartementet kan inte komma ifrån att det är statsrådet som har det övergripande industripolitiska ansvaret. Det räcker inte om något hotar att gå snett, att här i riksdagen bara stå upp och hänvisa till myndigheters handläggning av frågan. Mera kraft i regeringens agerande behövs.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Visst måste vi vara beredda att hantera de här problemen med all kraft. Den beredskapen har vi. Vi har aviserat en ram för s. k. rådrumsbeställningar, och inom den ramen har ansvariga myndigheter att röra sig. Det är fråga om affärsmässiga uppgörelser mellan företag och ansvariga myndigheter – inte en fråga som vi kan ta upp här. Det är inte i riksdagen som affärer av den karaktären skall göras upp. Vi har inget ministerstyre här i landet utan ett delegerat ansvar till berörda myndigheter. Det är både Bengt Gustavsson och jag medvetna om.

Får jag sedan svara på en fråga i Bengt Gustavssons tidigare inlägg som jag glömde bort i hastigheten. Bengt Gustavsson frågade om vi från industridepartementets sida är beredda att medverka till långsiktiga lösningar, t. ex. i form av ett statsförvärv av Strands Konfektions AB. På den sista delen av frågan vill jag svara nej. Vi har inte för avsikt att vidga kretsen av statsägda tekoföretag. När det gäller långsiktiga lösningar ger de åtgärder vi har aviserat riktlinjer för att stärka möjligheterna till överlevnad för livsdugliga företag, till vilka Strands Konfektions AB hör.

Jag tycker att Bengt Gustavsson borde göra ett försök att placera in Strands i de åtgärder som vi har föreslagit, för det är konstruktiva framåtsyftande åtgärder. Den företagsgrupp som Strands Konfektions AB tillhör har uttryckt intresse för stödprogram som vi har offererat. Det vittnar om att koncernen som sådan värdesätter de åtgärder vi har föreslagit.

När det sedan gäller importen från lågprisländer så är från det nu aktuella företagets synpunkt sett den mest besvärliga importen den som kommer från statshandelsländer, där prissättningen sker företrädesvis politiskt. Det är inte statligt ägda svenska importföretag som arbetar på den marknaden, utan det är andra grossister. Här efterlyser man ett medvetande hos svenska konsumenter om värdet av att bibehålla en svensk konfektionsindustri.

Får jag sedan säga till Hans Nyhage att principerna för strukturgarantier äger riksdagen att fastställa. När Hans Nyhage ifrågasätter om man skall ge strukturgarantier utan koppling till det egna kapitalet, dvs. utan någon koppling till företagets egen riskbedömning, är han inne på en helt ny princip som jag inte är beredd att ge mitt stöd. Om staten går in och ger strukturgarantier och alltså tar en så väsentlig del av risken, måste det kombineras med en riskbedömning av det företag som kommer i

fråga för stödåtgärderna. Annars har man inga garantier för att tillskjutet kapital kommer till användning på ett sätt som främjar företagets möjligheter till överlevnad.

BENGT GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Vi diskuterar på två plan – minst. Dels gäller det att ge tid och rådruum, dels gäller det frågans långsiktiga lösning. I den kortsiktiga frågan hänvisar statsrådet till att det här rör sig om affärsmissiga uppgörelser. Men det är inte bara en affär, det är politik också, och för politik har departementschefen ett ansvar. De anställda vid Strands måste få ett klart besked om det rådruum kan komma att ges som möjliggör de långsiktigare lösningarna.

Jag nämnde två utvägar. Den ena var överförande till Statsföretagsgruppen. Jag vet att man bland de anställda har börjat hysa vissa tankar i den riktningen. Där har statsrådet svarat klart nej. Den andra möjligheten var om statsrådet med riktade stödåtgärder var beredd att långsiktigt verka för företagets fortbestånd.

Om man går till frågans vidare bakgrund, måste man faktiskt konstatera att den regeringsproposition som nu ligger på riksdagens bord ger en alltför optimistisk bild av försörjningsberedskapen på tekoområdet. Regeringen sätter t. ex. sin lit till ett ransoneringssystem i kristid som remissinstanserna utdömt som krångligt och byråkratiskt. Vidare har man överskattat importmöjligheterna och likaså den existerande produktionskapaciteten.

Läget är nu betydligt allvarigare än vad regeringen anser. Vi har nått en gräns, där vår försörjningsberedskap måste ha ett avgörande inflytande på tekopolitiken och kraftfulla åtgärder måste till i fredstid för att viktiga samhällsfunktioner skall kunna upprätthållas i kristid. Vi har från socialdemokratiskt håll lagt en motion, och det finns anledning att återkomma till punkterna i den. En av dem har ett givet samband med den fråga vi nu diskuterar: Nödvändiga strukturförändringar skall genomföras i socialt acceptabla former och under hänsynstagande till den regionala balansen. Här är det utrymme för och behov av kraftfull aktivitet.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Bengt Gustavsson säger att här inte är fråga bara om affärer utan också om politik, och det är riktigt. Men det gäller att hålla de två sakerna isär. Politik är att dra upp ramarna för tekostödet, och det gör vi. Under intryck av den situation branschen befinner sig i har vi också föreslagit väsentligt utökade rammar. Det förslaget kommer riksdagen att få ta ställning till, och det är det som diskussionen borde gälla. Affärsmissiga uppgörelser inom den ramen måste ändå förbehållas ansvariga myndigheter och vederbörande företag; sådant kan vi inte rimligen diskutera här.

Då säger Bengt Gustavsson att man måste ha riktade åtgärder. Ja, inom ramarna är det klart att vi måste få åtgärder som är avpassade

Nr 32

**Tisdagen den
22 november 1977**

*Om åtgärder för att
säkerställa produktionen vid Strands
Konfektions AB i
Katrineholm*

Tisdagen den
22 november 1977

*Om åtgärder för att
säkerställa produktionen vid Strands
Konfektions AB i
Katrineholm*

efter företagets möjlighet att utvecklas. Strukturramarna är ett utomordentligt instrument i det avseendet. Låt oss då i rimlighetens namn, Bengt Gustavsson, åtminstone avvakta den ansvariga myndighetens behandling av det strukturgarantilåncärende som gäller den här speciella företagsgruppen, innan vi värderar framtidsutsikterna eller andra inslag i den bild som gäller Strands Konfektions AB.

BENGT GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Det finns väl ändå kontakter mellan statsrådet och handläggande myndigheter. Tiden hastar. Det är nödvändigt att få ett besked om i vilken riktning funderingarna för att klara frågan på kort sikt kan gå. Jag beklagar att statsrådet inte är beredd att lyfta på den förlåten.

Några ord om ramarna! Jag frågade en gång krigsårens överbefälhavare general Thörnell vad han hade för uppfattning om statsminister Per Albin Hanssons ord att Sveriges beredskap var god. Thörnell sade då: Det vi fick var bra, men vi fick för litet. Jag tycker att de ramar som anvisas för lösande av branschens problem är för små, och det svar jag har fått ger intet.

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! När jag i mitt anförande framhöll strukturgarantilånen var det för att betona att det aktuella kapitalbehovet inte kunde täckas den vägen. Jag tog också upp andra frågor och visade att de åtgärder som aviserats inte skulle lösa det aktuella problemet för Strands Konfektion. Vad jag framför allt efterlyste var besked, huruvida Strands Konfektion och de anställda där kan förvänta sig ytterligare åtgärder från industridepartementets sida.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Bengt Gustavsson säger att det är för knappa ramar vi föreslår. Den bedömning som vi gör med utgångspunkt i branschens aktuella situation är att det är generösa ramar och att det utökade tekostöd vi nu föreslår är vad vi rimligen orkar med i den här situationen – det gäller ju också att prioritera insatserna mellan olika industribranscher. Det är inte bara tekoindustrin och industrin i Katrineholm som har problem här i landet i dag – dess värre.

Sedan begär Bengt Gustavsson något slags förhandsbesked om hur statens industriverk tänker behandla frågan om strukturgarantier. Bengt Gustavsson vet mycket väl att vi inte kan diskutera det. De handläggande myndigheterna måste få träffa sina beslut först. Om ärendet sedan av en eller annan anledning går vidare till regeringens bord, är jag beredd att ge besked på den punkten.

När det gäller Hans Nyhages kommentar om vilken effekt åtgärderna kan få för Strands vidkommande vill jag hänvisa till vad jag sade tidigare: Det program som vi har föreslagit kommer på riksdagens bord. De åtgärderna bör, med tanke på den höga standard, tekniskt och marknads-

mässigt, som detta företag har, ge Strands goda möjligheter att överleva. Det är vår bedömning.

BENGT GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Det var faktiskt inte industriverkets kommande bedömning som jag avsåg. Vad som väckte min oro i det kortsiktiga perspektivet var statsrådets tal om affärsmässiga uppgörelser. Situationen är sådan att det kan vara svårt för företaget att klara situationen för stunden på affärsmässiga grunder. Det är därför det är så angeläget att företaget nu får statens stöd till åtgärder som på sikt kan göra det möjligt att på affärsmässiga grunder driva en lönsam verksamhet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om en plan för ersättningsindustrier i Gästrikland

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Wivi-Anne Cederqvists* (s) den 25 oktober anmälda fråga, 1977/78:103, och anförde:

Herr talman! *Wivi-Anne Cederqvist* har frågat mig när jag kommer att lägga fram en plan för ersättningsindustrier till orter som drabbas av problem inom stålbranschen och vad denna plan kommer att betyda för Gästrikland.

Den inom industridepartementet verksamma stålortsgruppen hemställde den 31 maj 1977 att länsstyrelserna i de län som direkt berörs av strukturförändringarna inom specialståls- och handelsstålsbranscherna skulle belysa de regionala konsekvenserna av dessa förändringar och lämna förslag till åtgärder för att lösa förekommande sysselsättningsproblem. Avsikten var att bl. a. länsstyrelsernas förslag skulle ligga till grund för ett åtgärdsprogram för hur sysselsättningsproblemen skall lösas i de områden som drabbas. En preliminär genomgång av det material som länsstyrelserna har lämnat visar emellertid att flertalet förslag måste vidareutvecklas i samverkan mellan kommunal, regional och central nivå.

Regeringen avser därför att uppdra åt länsstyrelserna i de län som i särskild grad berörs av problemen inom stålbranschen att i vart och ett av dessa län bilda en särskild samverkansgrupp under länsstyrelsens ledning. Gruppens uppgift skall vara att samordna de arbetsmarknads- och regionalpolitiska åtgärder som kan vidtas på länsnivån samt att ytterligare konkretisera de allmänna åtgärdsförslag som länsstyrelser m. fl. har lagt fram. För samverkan med grupperna i länen och för samordning av åtgärderna i regeringens kansli har jag tillkallat en särskild arbetsgrupp som skall arbeta med anknytning till etableringsdelegationen och stålortsgruppen i industridepartementet.

Självfallet är regeringen beredd att vidta alla de åtgärder av arbetsmarknads-, regional- och näringspolitisk art som behövs för att avhjälpa de sysselsättningsproblem som kan uppstå.

Nr 32

Tisdagen den
22 november 1977

*Om en plan för
ersättningsindustrier
i Gästrikland*

*Om en plan för
ersättningsindustri-
er i Gästrikland*

Jag vill tillägga att den proposition om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling som regeringen nyligen har lagt fram kommer att i avsevärd grad öka handlingsmöjligheterna på länsnivån.

WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för att han har svarat på min fråga.

Under de fyra veckor som gått sedan jag ställde frågan har jag kommit att hysa förhoppningen att industriministern i dag avsåg att presentera den plan som jag har efterfrågat. Jag är naturligtvis nu besviken.

Många branscher drabbas i dag av strukturförändringar, och ett flertal orter befinner sig f. n. i en krissituation.

Bakgrunden till min fråga är det yttrande över handelsståls- och specialstålsutredningarna som lämnades av länsstyrelsen i Gävleborgs län. Länsstyrelsen pekade på vilka allvarliga konsekvenser en samordning skulle få för bruksorterna i Gästrikland med en neddragning av sysselsättningen som följd. I det industrialiserade bältet i Gästrikland finns på några få miles avstånd från varandra de tre bruksorterna Sandviken, Hofors och Forsbacka, vilka samtliga drabbas av strukturomvandlingen inom specialstålsindustrin.

SKF Stål, som helt behärskar näringslivet i Hofors kommun, har under senare år successivt dragit ned sysselsättningen. Ytterligare varsel om inskränkningar finns, vilket innebär att Hofors redan nu är en krisort.

Sandvik AB är det helt dominerande företaget i Sandvikens kommun. Företaget svarar för ca 45 % av den totala sysselsättningen och ca 85 % av industrisysselsättningen i kommunen. I specialstålsutredningen framstår Sandvik som det kanske enda framgångsrika specialstålverket just nu. Men sanningen är den att arbetsstyrkan enbart detta år har minskats med 200, och man räknar med ett bortfall av 500 arbetstillfällen fram till 1981.

Vad som ger anledning till ytterligare oro är det resonemang som har förts och som återkommer i regeringens proposition nr 47 i vad gäller åtgärder för att underlätta strukturomvandlingen inom specialstålsindustrin.

Här bedömer man det så att Sandviks konkurrenter skall samordna sig, medan Sandvik skall kunna stå utanför dessa samordningssträvanden och ändå klara sig. Man räknar t. o. m. med att Sandvik skall bidra till att klara sysselsättningen i andra krisorter genom att lägga ut produktion dit, vilket naturligtvis innebär en motsvarande minskning av arbetstillfällen i Sandviken. Sandviken och Gästrikland har inte råd att avstå arbetstillfällen till andra delar av landet.

Jag anser att det är nödvändigt med en samordning av den svenska stålindustrin, men samtidigt fordras en plan för ersättningsindustrier på orter som drabbas av denna samordning. Metall har efterfrågat denna plan, och Nils Åsling har vid flera tillfällen lovat en sådan plan, senast

i en TV-debatt i våras. Jag vill fråga: Tänker inte industriministern hålla detta löfte?

Industriministern hänvisar till att länsstyrelserna i berörda län skall bilda samverkansgrupper. Det är bra att länsstyrelserna får vara med här, men det innebär samtidigt att regeringen skjuter ifrån sig ansvaret till länsnivå.

Anser inte industriministern att staten bör ta ett större ansvar för de bruksorter som drabbas?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Det blir inte fråga om *en* plan utan i realiteten om flera planer, eftersom man måste söka lösningar på länsnivå av de problem som följer i strukturförändringarnas spår. Jag förmodar att Wivi-Anne Cederqvist här har råkat ut för ett missförstånd. Vi har gått ut och sökt medverkan av de regionala myndigheterna över sektorsgränserna. Det är den enda chansen att få effektivitet i planeringsarbetet för sysselsättningen, och vi är från statens sida beredda att stödja det arbetet. Vi har t. o. m. sagt att vi är beredda att anvisa speciella resurser till länsstyrelserna för att klara den här särskilda uppgiften.

Beträffande de önskemål som framförts från länsstyrelsen i Gävleborgs län gäller att man i hög grad har tryckt på behovet av att delegera ansvaret till den regionala nivån. Jag uppfattar Wivi-Anne Cederqvists inlägg här nästan som om hon tar avstånd från sin egen länsstyrelse. Om detta är riktigt, är det ett intressant faktum. Vi har emellertid i hög grad tillmötesgått just länsstyrelsen i Gävleborgs län. Hela småföretagarpropositionen innebär att man delegerar ansvaret och skapar ett forum för ökad näringspolitisk aktivitet på länsplanet. Det bör om något kunna främja en positiv utveckling i de orter som har akuta sysselsättningsproblem.

WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Herr talman! Jag tar naturligtvis inte avstånd från länsstyrelsens yttrande, utan det är ju just detta jag har hänvisat till.

Vad jag här speciellt tagit upp är problemen på enföretagsorter, t. ex. Sandviken och Hofors, som redan tidigare haft svårigheter med sysselsättningen på grund av den tunga industri det där varit fråga om. På orter som domineras av tung industri är förvärvsfrekvensen bland kvinnorna klart lägre än riksgenomsnittet.

Redan nu har antalet arbetslösa ökat oroväckande i Sandviken och Hofors, och åtgärder i form av kommunala beredskapsarbeten och utbildning räcker inte till för att lösa dessa problem. Propositionen om strukturomvandlingen inom specialstålsindustrin och arbetsmarknadspropositionen är ju enbart ett försök att göra konstgjord andning på företagen, medan arbetsförmedlingarna får fortsätta med utbildningen. Jag kan inte förstå att man på regional nivå skall kunna lösa detta problem.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 32

Tisdagen den
22 november 1977

*Om en plan för
ersättningsindustrier
i Gästrikland*

Tisdagen den
22 november 1977

*Om näringspolitiska
insatser i Hallstavik*

Industriministern NILS ÅSLING erhöill ordet för att besvara Åke Wictorssons (s) den 26 oktober anmälda fråga, 1977/78:107, och anförde:

Herr talman! Åke Wictorsson har frågat mig om jag är beredd att med statliga åtgärder i form av beställningar och kapital möjliggöra fortsatt sysselsättning för de anställda vid H. Ulvfors AB samt om jag vill ta initiativ till förläggning av statlig verksamhet till Hallstavik för att motverka ortens ensidiga näringsliv.

I det aktuella ärendet utreds f. n., enligt uppgifter från länsstyrelsen i Stockholms län och företagareföreningen, förutsättningarna för en rekonstruktion av verksamheten i en ny företagsbildning och i mindre skala, med ca 15 anställda. Produktionen skall koncentreras till produkter som bedöms vara konkurrenskraftiga. Företagaren har inläggande order varför något behov av statliga beställningar inte synes föreligga. Enligt vad jag har inhämtat avses produktionsprogrammet f. ö. få en sådan inriktning att det inte torde bli aktuellt med någon statlig upphandling.

Med hänsyn till sysselsättningsläget i Norrtälje kommun har jag i de särskilda föreskrifter och riktlinjer för regionalpolitiken i Stockholms län, som jag utfärdat under våren 1977, anmodat länsstyrelsen att i sin planering prioritera denna del av länet. I länsstyrelsens uppdrag ingår bl. a. att bistå kommunen med en konkret probleminventering av den lokala arbetsmarknaden samt att undersöka möjligheterna till decentralisering och omlokalisering av offentlig och privat verksamhet inom länet. Länsstyrelsen har tidigare bildat en särskild arbetsgrupp för Norrtälje kommun, tillsammans med länsarbetsnämnden, företagareföreningen och kommunen. Länsstyrelsens arbete med bl. a. sysselsättningsfrågorna i Norrtälje kommun kommer att redovisas i en rapport inom ramen för den årliga uppföljningen och utvärderingen av länsplaneringen. Denna rapport kommer att föreligga senast vid utgången av april månad 1978. Ställning till frågorna om vilka åtgärder som är mest lämpliga och vilka möjligheter som föreligger att lokalisera statlig verksamhet till Hallstavik bör lämpligen tas sedan rapporten har lagts fram.

ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga.

Näringslivet i Norrtälje kommun är svagt och ensidigt. Det domineras av ett förhållandevis stort antal små företag, förutom pappersbruket i Hallstavik. Förvärvsintensiteten kan närmast jämföras med vissa kommuner inom stödområdet. Kvinnorna har mycket svårt att erhålla jobb. Den inom kommunen befintliga arbetskraften kan inte i sin helhet erhålla arbete inom kommunen utan hänvisas till andra kommuner, bl. a. kärnkraftverket i Forsmark. Trots allt har intill helt nyligen de som arbetat i kommunen i huvudsak haft trygga anställningar. Sedan drygt ett år har emellertid en kraftig försämring inträtt genom en småföretagsdöd som går som en präriebrand över kommunen. På ett år har ett 20-tal

företag tvingats säga upp eller varsla i runt tal 300 anställda samtidigt som akuta hot föreligger för ytterligare 200–300 anställda.

Läget är särskilt allvarligt i Hallstaviksområdet, där fyra småföretag med 93 anställda upphört och arbetsmöjligheterna f. n. hotas för ytterligare ett par hundra anställda. Hallstavik domineras av pappersbruket och kan med nuvarande kommunikationer inte erbjuda arbetspendling till andra orter. En snabb ökning av arbetslösheten kan därmed förutses.

Mot den bakgrunden är den nyligen inträffade konkursen i H. Ulvfors AB djupt beklaglig. Den drabbade nämligen ett företag som kunde sys-selsätta ett 40-tal kvinnor i tillverkning av underkläder och klänningar. Företaget har en bra arbetarstam, en modern maskinpark och nybyggda lokaler, som numera övertagits av kommunen. Företagets avsättning var hygglig till dess att den senaste enormt snabba ökningen av textilimporten plötsligt tog bort hela marknaden.

Det här är i korthet bakgrunden till de två frågor jag ställde till industriministern.

I svaret på den första frågan utgår industriministern från det försök till rekonstruktion med nuvarande förutsättningar som bedrivs, och han anser sig vara nöjd med det. Det innebär att drygt hälften av de tidigare anställda hänvisas till arbetslöshetsköerna i Hallstavik. Jag kan inte nöja mig med den ambitionen och hade hoppats att också från industrimi-nisterns sida möta en mer positiv inställning till förutsättningarna att slå vakt om arbetsmöjligheterna för de här kvinnorna i Hallstavik.

En viktig fråga i sammanhanget är kapitalförsörjningen – den tog in-dustriministern över huvud taget inte upp.

I den andra delen av svaret hänvisas till arbetsgruppen inom länsstyrel-sen. Den saknar praktiska medel för att utveckla sitt arbete, men trots det vill jag gärna knyta förhoppningar till denna arbetsgrupp och den rapport som skall komma i april 1978 när det gäller förutsättningarna för att förlägga statlig verksamhet till kommunen.

Min fråga till industriministern blir: Finns det positiva förutsättningar för en syn som innebär att arbetsmöjligheterna för samtliga kvinnor vid H. Ulvfors AB kan behållas?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Innan rekonstruktionsarbetet av företaget är genomfört är det omöjligt att uttala sig om vilken effekt på sysselsättningen på sikt det kan komma att få. Vi är beredda – det har jag sagt många gånger här i kammaren – att på allt sätt medverka till att på sådana här orter skaffa alternativa sysselsättningsmöjligheter i stället för företag som för-svinner. Men det förutsätter en helhjärtad medverkan från bl. a. de be-rörda kommunerna. Staten måste gå in och garantera kapital och genom att anvisa resurser till de regionala utvecklingsfonderna eller företaga-reföreningarna också se till att det finns personal som kan hjälpa med rekonstruktionsåtgärder. Men det är framför allt kommunen och de lokala intressena, t. ex. fackföreningar och företagare, som måste hjälpa till och

skaffa fram de alternativa sysselsättningstillfällena – de nya företag vi, så väl behöver i dessa orter.

Beträffande arbetsgruppen säger Åke Wictorsson att den saknar resurser. Ja, i egentlig mening kan man säga så, men den här arbetsgruppen – som alla andra av den karaktären som sysslar med lokala problem – är till för att initiera åtgärder som det finns resurser för inom ramen för vårt allmänna regionalpolitiska stöd. Om arbetsgruppen kommer med konstruktiva realiserbara förslag kommer det inte att brista på resurserna för att kunna genomföra uppslagen.

ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Jag tillåter mig att tolka Nils Åslings yttrande så att det dels innebär ett löfte för framtiden, dels är en uppmaning till Norrtälje kommun.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om fortsatt utredning av Kaunisvaaraprojektet

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Karl-Erik Hälls* (s) den 7 november anmälda fråga, 1977/78:118, och anförde:

Herr talman! Karl-Erik Häll har frågat om jag är beredd att ställa resurser till förfogande för en fortsatt utredning av Kaunisvaaraprojektet.

Nämnden för statens gruvegendom som förvaltar statens gruvfyndigheter redovisade Kaunisvaaraprojektet till regeringen i april i år. Den av LKAB gjorda företagsekonomiska utredningen var då kompletterad med en samhällsekonomisk utredning vilken även den visade att ett igångsättande av en brytning inte var motiverat. Enligt nämndens uppfattning borde dock sådana utredningar slutföras som kunde bidra till att få fram ett så fullständigt tekniskt beslutsunderlag som möjligt om framför allt malmens egenskaper samt transportsättet för sligen. Vidare borde avsättningsmöjligheterna för kulsintern ytterligare studeras. Nämnden angav att den avsåg att för regeringen redovisa en plan för undersökningarna samt kostnaderna för dessa.

Enligt vad jag nu inhämtat kan planen inte väntas förrän under år 1978. Beslut huruvida ekonomiska resurser skall ställas till förfogande för de angivna undersökningarna kan inte tas förrän planen föreligger.

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Jag börjar med att tacka för svaret.

Det var kanske litet överraskande att denna fråga dök upp på nytt, men det finns några orsaker till det. Den första och främsta är att vi i länet fortfarande hoppas och tror att vi så snart som möjligt skall komma i gång med markbrytningen, av det skälet att Pajala kommun håller på att dö i dag på grund av brist på sysselsättning. En annan orsak var

det som industriministern anförde när vi hade en interpellationsdebatt tidigare. Industriministern sade då att regeringen inte avsåg att f. n. ta några ytterligare initiativ för att få till stånd en gruvbrytning i Kaunisvaara. Man räknade med att nämnden för statens gruvegendom, om skäl för en annan bedömning skulle visa sig föreligga, skulle aktualisera frågan på nytt.

Nu är det uppenbarligen så – det framgår av äskandet om medel för det här – att nämnden vill vidta ytterligare åtgärder och fullfölja sådana utredningar som kan ge ett fullständigt beslutsunderlag. Man vill, som det framgår av svaret, närmare utreda malmernas egenskaper och därtill de alternativa möjligheter som en modern teknik kan erbjuda för transport av slig fråg gruva till hamn eller stålverk.

Den senare delen av nämndens uttalande tycker jag nog, herr industriminister, kan vara av intresse, eftersom den frågan bör ha ett betydligt vidare intresseområde än som kan motiveras av Kaunisvaaramalmen. Oavsett orsakerna till det förefaller frakt av malm på svensk järnväg att vara ett bland världens dyraste transportsätt, och det förhållandet bör vara motiv nog för både utredningar och transportteknisk forskning och kanske också för praktiska försök.

Jag hoppas att industriministern och jag är överens om nödvändigheten av att den här gruvbrytningen kommer till stånd så snart större efterfrågan på malm föreligger. Det skulle då vara ganska klok politik att bl. a. göra det som nämnden för statens gruvegendom nu begär. Jag tror att det skulle bli besvärligt om man den dag efterfrågan på malm aktualiserade frågan om öppnandet av Kaunisvaaragruvan nödgades konstatera att man inte i förberedande syfte har gjort vad som kan göras.

Av svaret framgår emellertid att nämnden förväntas lägga fram en plan under 1978, och innan dess kan man alltså inte vidta några åtgärder på det här området. Att avvakta denna plan tycker jag är att skjuta problemen framför sig. Det hade varit väldigt värdefullt om industriministern med sin kännedom om frågans betydelse i det här läget hade kunnat säga något mera positivt och att han åtminstone hade kunnat utlova att medel skall ställas till förfogande. Enligt min mening är som sagt den transporttekniska sidan av denna fråga av ett vidare intresse, och det vore därför intressant att höra om industriministern i annan form vill ta initiativ till en sådan utredning och transportteknisk forskning som här har begärts utan att vänta till dess att nämnden kommer med sin plan, som ju uteslutande handlar om Kaunisvaara.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag förstår att Karl-Erik Häll känner ett mycket starkt behov av att ta upp Kaunisvaaraprojektet till debatt, men jag tror samtidigt att han måste ge mig rätt när jag säger att det är orimligt att kräva att vi här skall börja diskutera medelsanvisningen för en utredning av projektet innan den ansvariga och sakkunniga instansen har presenterat en plan för detta.

Tisdagen den
22 november 1977

*Om åtgärder för att
förhindra nedlägg-
ning av Arendals-
varvet, m. m.*

Även om således Karl-Erik Häll har ett starkt behov av att diskutera det här projektet måste den debatten knytas till något beslutstillfälle där det finns saklig anledning att ta upp den. Ett sådant tillfälle får vi ju när nämnden har presenterat sin plan. Välkommen åter då, Karl-Erik Häll!

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Jag har inget specifikt behov av att tala om Kaunisvaara, och jag förstår inte den inbyggda insinuationen i det påståendet.

Jag är klar över att det kan ha sina svårigheter att tala om att anvisa medel för någonting som inte är klart preciserat. Vad jag emellertid ville understryka var att det svar jag fått ger mig intrycket, vilket jag även hade tidigare, att industriministern inte personligen är särskilt angelägen att knuffa på så att någonting sker i Kaunisvaara.

Sedan återkommer jag till min fråga angående den transporttekniska utredningen. Jag förstår av det uteblivna svaret på den frågan att industriministern inte delar min uppfattning att en sådan transportteknisk utredning kan ha ett vidare intresse när det gäller transporter av slig och malm. För min del tror jag faktiskt – och det vill jag understryka – att det i dag finns all anledning att forcera fram en forskning och utveckling på det här området som gör det möjligt för oss att eliminera den kostnadsfaktor som malmtransporten uppenbarligen innebär för svensk gruvhantering.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder för att förhindra nedläggning av Arendalsvarvet, m. m.

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Kurt Hugossons* (s) den 7 november anmälda fråga, 1977/78:125, och anförde:

Herr talman! Kurt Hugosson har frågat mig om jag kommer att medverka till att ytterligare personalinskränkningar utöver vad riksdagen redan beslutat om icke kommer till stånd vid Göteborgsvarven och att Arendalsvarvet icke nedlägges.

Mot bakgrund av den mycket pressade marknad som de svenska varven kommer att möta under de kommande åren bedömer ledningen för Svenska Varv att en ytterligare betydande neddragning av kapaciteten är ofrånkomlig. Inom koncernen utreds f. n. vilka åtgärder som måste vidtagas för att reducera kapaciteten. Även inom industridepartementet pågår vissa kompletterande undersökningar i anslutning till denna utredning.

Efter prövning av de förslag dessa utredningar kan leda fram till avser jag att föreslå regeringen att i proposition till riksdagen lägga fram förslag till åtgärder för varvsindustrin.

Det är därför inte möjligt att nu ange vilka neddragningar eller ned-

läggningar som kommer att bli aktuella inom koncernen. En nedläggning av någon eller några varvsenheter synes dock ofrånkomlig mot bakgrund av de analyser som ledningen för Svenska Varv gjort.

Nr 32

Tisdagen den
22 november 1977

*Om åtgärder för att
förhindra nedlägg-
ning av Arendals-
varvet, m. m.*

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Det svar som industriministern har lämnat här i riksdagen i dag är ytterligt dramatiskt. Det är en chock för Sveriges varvsarbetare.

Industriministern säger att minst ett, kanske flera, varv måste läggas ned. Samtidigt säger industriministern att situationen för varven skall undersökas. Men innan dessa undersökningar och utredningar är klara står industriministern i dag och talar om för Sveriges varvsarbetare att de riskerar att bli av med sina jobb.

I våras – i maj månad – fastlade riksdagen en varvspolitik och skapade Svenska Varv AB. Besluten från i våras innebär en nedskärning med 30 procent av svensk varvskapacitet. Det innebär för Göteborgs del att 6 000 varvsarbetare blir utan jobb. Som en följd av regeringens ekonomiska politik – inte minst devalveringen – har svensk varvsindustri ställts inför akuta ekonomiska problem, problem som regeringen kunde ha förutsett. I det läget – då industriministern via ledningen för Svenska Varv AB får veta att devalveringen kostar 600 milj. kr. – säger industriministern: Det här klarar vi inte.

I juni månad, när riksdagen hade fattat beslut om den långsiktiga varvspolitiken i vårt land, vilken innebär en 30–35-procentig reduktion, sade industriministern på en presskonferens i Göteborg att nu måste ledningen för Svenska Varv AB få lugn och ro att anpassa sig till den nya situationen. Ett kvartal därefter har regeringen bytt ståndpunkt och säger: Nu är vi beredda att kasta ut ytterligare omkring 10 000 varvsarbetare på en osäker arbetsmarknad.

Vad säger varvsledningen och facket? Jo, de säger: Låt oss i lugn och ro fullfölja den varvspolitik som regering och riksdag varit överens om 1976 och 1977 så att vi får tillfälle att anpassa oss till den situationen och möjlighet att ta fram alternativ produktion. Men den möjligheten vill inte industriministern ge svensk varvsindustri i dag. Industriministern vill, sannolikt som en följd av det stora ekonomiska underskott som regeringens ekonomiska politik har givit, dra ned svensk varvsindustri ytterligare.

Det uttalande industriministern gör i Sveriges riksdag i dag baseras enbart på företagsekonomiska bedömningar som ledningen för Svenska Varv AB har gjort. Det finns något, herr Åsling, som heter samhällsekonomiska bedömningar, och jag förutsätter att man i industridepartementet och i övriga departement gör en totalbedömning utifrån samhällsekonomiska utgångspunkter. Sveriges varvsarbetare har blivit lutttrade under de senaste åren, men det besked industriministern givit i dag gör att situationen för dem blir ohållbar.

I Göteborg kommer under perioden fram till 1980 15 000 industriarbetsplatser att försvinna. Skall man nu göra ytterligare neddragningar,

*Om åtgärder för att
förhindra nedlägg-
ning av Arendals-
varvet, m. m.*

t. ex. lägga ned Arendalsvarvet, skulle det betyda att minst ytterligare 8 000 jobb försvinner, om man tar hänsyn till underleverantörerna. Den situationen klarar inte svensk varvsindustri. Den situationen klarar inte Göteborg.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Kurt Hugosson karakteriserade mitt svar som dramatiskt. Ja, det är möjligt att det är dramatiskt, men det är ett försök att tala i klartext om situationen för svensk varvsindustri.

När jag talar i klartext är det för att vi i vår allmänna industripolitiska och näringspolitiska planering måste ha klart för oss att vi inte kan upprätthålla den produktionskapacitet när det gäller fartyg vi f. n. har eller den som riksdagen har beslutat för framtiden utan att det får mycket allvarliga konsekvenser för våra möjligheter att rädda branscher och företag som har bättre utsikter på lång sikt.

När det gäller de berörda människornas situation, så måste självfallet all möjlig hänsyn tas till deras krav på trygghet och fortsatt välfärd, och det är det arbetet som nu förestår. De samhällsekonomiska konsekvenserna av den situation vi befinner oss i måste nu noga bedömas, och vi har i dag från industridepartementets sida meddelat att vi startar ett omfattande arbete för att analysera varvens situation. Det är då en rad problemställningar som måste utredas, och det analysarbetet räknar vi med skall kunna avslutas omkring den 15 februari och utmytna i en proposition till riksdagen våren 1978. Det blir ett mycket omfattande analysarbete, där vi engagerar experter och berörda parter för att få en så realistisk, total bedömning av situationen som det över huvud taget är möjligt.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Även om man enbart håller sig till Svenska Varvs re-
dovisning, som bara utgår från företagsekonomiska bedömningar, så kan man inte ens utifrån det materialet med bestämdhet hävda att något varv måste läggas ner.

Vi kan, som jag sade tidigare, inte driva en kvartalspolitik i fråga om de svenska varven. När det gäller de ekonomiska bekymmer som varven nu råkat in i, så är 600 milj. kr. ett resultat av devalveringar och valutaförändringar. Om vi ser på varvsindustrin finner vi att det trots allt under det senaste året skett en produktivitet utveckling till det bättre, vilken varit väldigt gynnsam. Att i detta läge inte ge varven och deras anställda det lugn och den ro som behövs för att de skall kunna anpassa sig till den nya situationen, för att de skall få möjlighet att utveckla det arbete med alternativ produktion som har påbörjats, utan helt plötsligt kasta yxan i sjön utifrån några företagsekonomiska utgångspunkter, det är minst sagt häpnadsväckande.

Vi bör inte, redan ett halvår efter det att regering och riksdag varit överens om en varvsolitik, kasta yxan i sjön. Det är alldeles för svaga

grunder för det dramatiska uttalande som industriministern har gjort här i dag.

Visst är det svårigheter för de svenska varven nu – det var vi medvetna om i våras, när vi fattade beslutet. Men vi måste ändå ha så pass mycket is i magen, herr Åsling, att vi skaffar fram de miljoner som behövs för varven, så att de får den tid på sig som erfordras för att de skall kunna anpassa sig till den sjöfartspolitiska situation vi befinner oss i, så att det blir möjligt att ta fram alternativ produktion. Det är detta som både ledningen för Svenska Varv och – inte minst – de fackliga representanterna är involverade i, ett arbete som de bedriver med stor intensitet.

Jag vill verkligen säga till industriministern att när propositionen skall utarbetas i industridepartementet, så skall den inte utarbetas enbart från företagsekonomiska utgångspunkter, utan då vill vi se en samhällsekonomisk bedömning som ligger till grund för en fortsatt vettig svensk varvspolitik.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Då det gäller den sista frågan, hur propositionen skall utarbetas, undanber jag mig råd av Kurt Hugosson. Den saken klarar vi i industridepartementet.

När Kurt Hugosson säger att jag ensidigt utgår från företagsekonomiska bedömningar, så är det en sanning med modifikation, därför att utgångspunkten för hela vår varvspolitik är ju minst av allt företagsekonomi. Det är framför allt av sysselsättningskäl som vi har det varvsprogram vi har. I vad mån vi i framtiden kan frigöra oss ifrån bedömningarna i varvsprogrammet beror helt och hållet på hur vi lyckas styra in varvens resurser på alternativ produktion. Jag väntar nu en konstruktiv medverkan från alla berörda parter, inkl. oppositionen i kammaren, när det gäller att flytta över resurserna på produktion som vi kan finna en rimlig avsättning för på svensk eller internationell marknad.

När Kurt Hugosson säger att det här är kvartalspolitik, måste han tala mot bättre vetande. Kurt Hugosson vet mycket väl att det har skett ganska dramatiska förändringar på den internationella marknaden under det senaste halvåret och att dessa förändringar måste påverka vår bedömning. Vi kan rimligtvis inte föra svenska folket bakom ljuset. Det rör sig om en sektor som tar i anspråk en mycket stor andel av våra industripolitiska resurser.

Kurt Hugosson talade om de kursförluster som är en följd av bl. a. devalveringen. Devalveringen är i hög grad ett resultat av gamla försyndelser i vårt land på den ekonomiska politikens område. Det är en fråga som vi kan diskutera länge, men det är otvetydigt och konstaterat att vi har levt över våra tillgångar under en följd av år. Här skall vi inte söka någon process om ansvaret, men låt oss då heller inte säga att detta är en följd av den här regeringens ekonomiska politik. Det är en följd av vad som har skett under många år.

Nr 32

Tisdagen den
22 november 1977

*Om åtgärder för att
förhindra nedlägg-
ning av Arendals-
varvet, m. m.*

Tisdagen den
22 november 1977

*Om åtgärder för att
förhindra nedlägg-
ning av Arendals-
varvet, m. m.*

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Det som är beklagligt med den nya borgerliga regeringen speglade herr Åsling mycket bra i inledningen till sitt senaste anförande. Han sade: Vi begär inte att få någrå råd från herr Hugossons och oppositionens sida. Det typiska för industridepartementet är att man inte lyssnar på socialdemokratin och de fackliga företrädarna. Jag kan tala om för herr Åsling att det för två veckor sedan ägde rum en manifestation i Göteborg, där samtliga politiska partier och varvsledningarna ställde upp och sade: Slå vakt om svensk varvsindustri i framtiden, låt oss ha is i magen, så att vi klarar den bekymmersamma situation som vi nu befinner oss i.

Nej, herr Åsling vill inte lyssna på oppositionen och facket. Han vill i stället enbart rätta sig efter företagsekonomiska bedömningar. Det är detta vi reagerar så starkt emot.

Svensk varvsindustri har under de senaste åren varit föremål för flera undersökningar av analysgrupper och varvskommissioner. Nu vet jag att det på telex i dag från industridepartementet har gått ut ett meddelande om att man skall tillsätta en mängd arbetsgrupper. Snart sagt hela gänget statssekreterare i industridepartementet skall syssla med den här saken. Men tror herr Åsling att detta ständiga utredande och bedömande, som går ut på att man ytterligare skall dra ned svensk varvsindustri, skapar gynnsamma förutsättningar för svensk varvsindustri i den internationella konkurrensen? Effekten blir ju den rakt motsatta.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! När jag undanbad mig råd gällde det propositionerna. De får ju läggas på riksdagens bord och i sedvanlig ordning bedömas av utskott och kammare. Propositionerna svarar alltså vi för.

När det gäller frågan om det man skall utreda rör vi oss dock med en ganska komplicerad materia. Vi har en mycket stor varvsindustriell kapacitet som till stor del är inriktad på en internationell marknad. Innan man tar några avgörande steg måste självfallet allt tänkbart material ha redovisats, så att man har ett så bra beslutsunderlag som möjligt, bl. a. när det gäller möjligheterna till alternativ produktion. Detta är vi självfallet skyldiga oppositionen och riksdagen, och det ansvaret är vi beredda att ta.

Jag vill också påpeka för herr Hugosson att det är vår avsikt att se till att alla berörda parter kommer att kunna lämna sin medverkan även i den här omgången. Självfallet skall fackföreningsrörelsen säga sitt i det här fallet lika väl som då den praktiskt taget från första stund var med vid handelsstålsförhandlingarna. Det är i varje fall min bestämda mening att fackföreningsrörelsen måste ha möjlighet att säga sin mening.

Jag hoppas, Kurt Hugosson, att vi kommer att kunna lösa dessa problem i bästa samförstånd. Det gäller nu att man har förståelse för hur allvarliga problem det är fråga om, och det är därför som jag i dag velat tala i klartext. En förutsättning för att man från början skall få en kon-

struktiv debatt är att man på alla fronter har denna insikt om att det gäller verkligt allvarliga problem.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Det är ändå, herr industriminister, förberedelsearbetet inför en proposition som är det intressanta. Jag hävdar att det inte bara skall vara en grupp av personer inom kanslihuset och företagsekonomiska experter som skall ha avgörandet när det gäller den svenska varvsindustrins väl och ve.

Herr Åsling säger att berörda intressenter naturligtvis skall få vara med i detta arbete. Men på vilket sätt har representanter för facket fått vara med när det gäller att förbereda svaret på min fråga? Herr Åsling säger nu att utgångspunkten för utredningsarbetet är att vi skall lägga ned ett eller flera varv, och det är det som man på fackligt håll hävdar är onödigt. Man säger där i stället: Ge oss tid att anpassa oss till den nya situationen och utarbeta möjligheter till alternativ produktion!

Innebörden av herr Åslings svar i dag på min fråga är att man nu skall ställas inför fullbordat faktum i form av en ytterligare reducering av varvskapaciteten. Låt mig fråga herr industriministern: Hur skall Arendalsvarvet och Svenska Varv AB klara de av regering och riksdag dem ålagda uppgifterna att ta hand om de varvsarbetare som blivit av med sina jobb på Lindholmens Varv och nu i samband med avvecklandet av Eriksbergsvraket? Vi har ju sagt att de friställda arbetarna i görligaste mån skall föras över till Arendalsvarvet och Götaverken.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag vill till sist säga att jag inte har ställt någon inför fullbordat faktum. Jag har dragit vissa slutsatser av den situation som gäller för branschen och sagt att det förefaller som om man får vara inställd på att något eller några varv måste läggas ned. Men jag är naturligtvis tacksam om vi slipper genomföra en så drastisk och genomgripande bantning av svensk varvsindustri.

Jag har velat ge mina farhågor till känna i dag, eftersom vi skall ha en realistisk utgångspunkt för vår diskussion. Nu gäller det naturligtvis för berörda parter att visa att man inte behöver lägga ned något varv. Ingen blir i så fall lyckligare än jag. Men som situationen ser ut i dag får man, om debatten här skall vara meningsfull, räkna med den drastiska eventualiteten.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att det senaste som industriministern sade gör att den sista meningen i det lämnade svaret på min fråga framstår som minst sagt cynisk. Där heter det nämligen – och det är det jag syftar på när jag säger att man ställs inför ett fullbordat faktum: "En nedläggning av någon eller några varvsenheter synes dock som ofrån-

Nr 32

Tisdagen den
22 november 1977

*Om åtgärder för att
förhindra nedlägg-
ning av Arendals-
varvet, m. m.*

Tisdagen den
22 november 1977

*Om samhällets stöd
till folkbildningsor-
ganisationerna*

komlig mot bakgrund av de analyser som ledningen för Svenska Varv gjort.”

Låt mig än en gång fråga industriministern: Är det inte så, att ungefär 600 miljoner av pengar som saknas för AB Svenska Varv är en följd av regeringens devalveringspolitik? Utan denna hade Svenska Varv inte stått inför det problemet.

Jag vill också säga att en enbart företagsekonomisk bedömning av den svenska varvsindustrins framtid kommer att vara behäftad med utomordentligt stora felaktigheter.

Låt mig bara ta som exempel marknadsbedömningarna med utgångspunkt i vad som händer i amerikansk politik i dag när det gäller den framtida oljeutvecklingen där, som innebär att behovet av tonnage kommer att öka kraftigt, eftersom man annars inte kan genomföra de energiprogram som president Carter har lagt fram.

Det finns en mängd olika faktorer som talar positivt för en framtida utveckling av svensk varvsindustri.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om samhällets stöd till folkbildningsorganisationerna

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Ralf Lindströms* (s) den 20 oktober anmälda interpellation, 1977/78:52, och anförde:

Herr talman! Ralf Lindström har frågat mig om det står i överensstämmelse med den nu gällande folkbildningsförordningens anda och mening dels att ett studieförbund är huvudman för ett handelsinstitut, vars verksamhet finansieras av det statliga stödet till studiecirkelverksamheten, dels att samma studieförbund anordnar s. k. poplyssnarcirklar, där verksamheten i många fall tillgår så, att deltagarna mot en förhållandevis låg avgift får hämta ut skivor i någon musikaffär till ett betydligt högre belopp än det de själva har erlagt för deltagande i cirkeln. Vidare har Ralf Lindström frågat på vilket sätt jag anser att nämnda tendenser skall kunna förhindras.

Det statliga stödet till studiecirkelverksamheten måste enligt min mening i första hand bygga på ett förtroende för studieförbundens vilja och förmåga att i enlighet med folkbildningsförordningen omsätta detta stöd i en meningsfull verksamhet. Studieförbunden har att rätta sig efter folkbildningsförordningens regler. Skolöverstyrelsen har bl. a. till uppgift att kontrollera att studiecirkelverksamheten bedrivs i enlighet med förordningen. Om det vid skolöverstyrelsens eftergranskning av den cirkelverksamhet som studieförbunden rapporterat visar sig att denna inte uppfyller gällande krav, kan utbetalade statsbidrag återkrävas.

Såväl inom studiecirkelverksamheten som inom annan verksamhet in-

träffar enstaka övertramp. Enligt min bestämda mening får dock sådana incidenter inte medföra att man inför striktare bestämmelser som för verksamheten som helhet kan innebära administrativt tyngande detaljredovisning och kontroll.

Ralf Lindström ifrågasätter det berättigade i att ett studieförbund med statsbidrag avsedda för cirkelverksamhet bedriver ett handelsinstitut. Enligt min mening är det naturligt om en sådan verksamhet ifrågasätts, eftersom den inte överensstämmer med den huvudsakliga inriktning som folkbildningsarbetet i stort har. Skolöverstyrelsen har uppmärksammat problemet. Vid sin granskning har skolöverstyrelsen inte funnit att verksamheten bedrivs i strid med folkbildningsförordningen. Skulle – vid en fortsatt granskning – andra uppgifter framkomma, kommer skolöverstyrelsen att vidta de åtgärder som krävs.

Interpellanten fäster också uppmärksamheten på vissa egendomligheter i utformningen av verksamheten med musiklyssnarcirklar. Nämnden för gränsdragningsfrågor inom skolöverstyrelsen har uppmanat studieförbunden att utfärda rekommendationer till sina lokalavdelningar om tillämpningen av de krav som folkbildningsförordningen ställer på musiklyssnarcirklar.

Studieförbunden uppmanas att särskilt beakta de problem som har framkommit i den genomförda verksamheten beträffande cirkelledarutbildning, studiematerial, deltagaravgifter och rekrytering av deltagare. Dessa problem har också aktualiserats vid skolöverstyrelsens konferens med studieförbundsrektorerna, då rekommendationerna har diskuterats.

Skolöverstyrelsen har också på andra sätt sökt skapa garantier för att musiklyssnarcirklar bedrivs under former som är förenliga med folkbildningsförordningen. Som ett led i dessa åtgärder ingår bl. a. utarbetande av metodmaterial för musiklyssnarcirklar inom ett av de nu pågående forsknings- och utvecklingsprojekten.

Jag vill erinra om att den nu sittande folkbildningsutredningen bl. a. har i uppdrag att pröva om de mål, som utgör grund för statsbidrag till folkbildningsarbetet, fortfarande skall gälla eller om de i vissa fall bör preciseras eller på ett tydligare sätt komma till uttryck i förordningar och anvisningar.

Den frihet som folkbildningsorganisationerna har skall vi givetvis vara rädda om, men det får inte leda till att bestämmelser och anvisningar utnyttjas på ett sätt som strider mot intentionerna med stödet till folkbildningen. Så länge nu gällande mål och därav följande bestämmelser inte ändrats, måste stor uppmärksamhet ägnas efterlevnaden av dessa bestämmelser. Den uppgiften åligger självfallet såväl studieförbunden, centralt, regionalt och lokalt, som skolöverstyrelsen i dess egenskap av tillsynsmyndighet. Det är nödvändigt att de avvikelser och överträdelser som kan konstateras beivras, så att rättelse kan åstadkommas. Förhållandet att folkbildningsutredningen arbetar med frågan om folkbildningens mål och att ändringar av bestämmelserna kan komma att bli resultatet

Tisdagen den
22 november 1977

*Om samhällets stöd
till folkbildningsor-
ganisationerna*

av detta arbete får inte motivera en mindre skärpt uppmärksamhet när det gäller efterlevnaden av de bestämmelser som nu gäller.

RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min interpellation. Bakgrunden till interpellationen är en nyligen utgiven debattskrift, skriven av ABF:s ordförande Inge Johansson och studierektor Bo Toresson. Skriften är ett partsinlägg i debatten om studicorganisationernas ställning i folkbildningen. Skriften är väl värd att läsas och begrundas.

Det folkbildningsarbete som studieförbunden bedriver är så utomordentligt viktigt och samhällsnyttigt, att allt måste göras för att dess ställning i samhället inte skall undergrävas och dess otadlighet inte befläckas. Vi måste se till att sådana här underligheter och egendomliga studieformer som jag pekat på i interpellationen rensas ut ur verksamheten.

Jag tycker jag har fått ett positivt svar av utbildningsministern. Vi är tydligen eniga om att de saker jag pekat på i interpellationen kan ifrågasättas och bör rättas till.

Däremot är jag besviken över att utbildningsministern inte ger någon vink om hur han tänker ta itu med de omedelbara problemen. Borde inte utbildningsdepartementet ta en mera aktiv del i uppföljningsarbetet och kontrollen?

Jag är helt enig med utbildningsministern om att stödet till studie-cirkelverksamheten skall bygga på förtroende för studieförbunden, och jag vill absolut inte rekommendera att något detaljerat regelsystem införs. Genom att systemet är så pass fritt och öppet frestar det många till övertramp och underligheter, och några faller för frestelsen. Motiven kan vara olika: man vill förgylla upp en dålig statistik – eller frestar kanske möjligheten att få ut lättfångade statsbidrag?

Övertramp förekommer förmodligen inom alla studieförbunden, men det verkar som om ett par av dem har särskilt lätt för att passera gränsen till det tillåtna, eller åtminstone komma i närheten av gränsmarkerna. I den av ABF utgivna debattskriften, som jag tidigare refererat till, visar man på ett flertal exempel på reklam för studieformer och aktiviteter som verkligen kan ifrågasättas.

Jag har även här med mig några nya exempel. Jag skall inte trötta med att läsa upp dem, utan endast referera några. I ett protokoll fört vid styrelsesammanträde med studieförbundet Vuxenskolan, avd. 49 i Järva, meddelar man att statens kulturråd har ställt 20 000 kr. till förfogande för utarbetande av studiematerial för invandrare.

Projektet skall sedan genomföras av ett handelsbolag mot faktura. Kanhända strider inte det förfarandet mot folkbildningsförordningen, men nog förefaller det mig märkligt, särskilt om man samtidigt har möjlighet att se på kostnadsberäkningarna vid ansökningsförfarandet hos statens kulturråd.

I Arjeplog värvar man cirkelledare genom att på flygblad erbjuda 1 100

kr. i subvention på en Spanienresa, detta till den som genomför en cirkel.

I Halmstad uppmanar Vuxenskolan skolbarnen att tjäna ihop till skolresan genom att bilda studiecirkel. "Läs i studiecirkel och tjäna pengar", säger rubriken. Titlarna på cirkelarna, som man tydligt rekommenderar, är: "Popmusikens historia", "Tjejer och killar", "Se, höra, göra, lära" och "Vi gör något tillsammans". Jag påstår inte att något av de här exemplen strider mot folkbildningsförordningen, men nog har man rätt att ifrågasätta dem.

Som jag tidigare sade förekommer övertramp inom alla studieförbund, i större eller mindre grad, på mer eller mindre flagrant sätt. Ändå tror jag att omfattningen i förhållande till den stora cirkelverksamheten procentuellt sett är låg.

Tyvärr är det nu så, att det är de här få exemplen som uppmärksammas, och det äventyrar även seriöst arbetande studieförbunds renommé.

Skolöverstyrelsen har alltså uppgiften att ta hand om översynen och kontrollen över den här verksamheten. Det förefaller inte som om det lyckats speciellt väl, och man frågar sig vad det beror på. Är bestämmelserna för vaga och oprecisa, eller är resurserna för små? Skall vi gissa på det sistnämnda – har man för litet pengar? Förmodligen är det så, och då kommer frågan: Är utbildningsministern beredd att satsa mer resurser på den verksamheten, kanske öronmärka pengar?

Och så till den andra delen av min fråga, nämligen om handelsinstitut som ekonomiserar sin verksamhet med statsbidrag, avsedda för cirkelverksamhet. Utbildningsministern menar i svaret att det är naturligt att en sådan verksamhet ifrågasätts och undersöks. Det har tydligt skolöverstyrelsen gjort. Man har granskat, men ej funnit att verksamheten strider mot folkbildningsförordningen.

Vad är det då som är fel? Vi är tydligt överens om att handelsinstitutverksamheten inte kan betecknas som "fritt och frivilligt folkbildningsarbete", men skolöverstyrelsen finner inte att den strider mot folkbildningsförordningen. Svaret är förmodligen att folkbildningsförordningen behöver överses – eller kanske det räcker med att utbildningsministern tar personlig kontakt med skolöverstyrelsen och anlägger synpunkter. Jag vill fråga: Är utbildningsministern beredd att företa omedelbara åtgärder i den riktningen?

Avslutningsvis vill jag klart deklarerat att jag är helt överens med utbildningsministern om att vi måste vara mycket rädda om den frihet som folkbildningsorganisationerna har. Jag vill absolut inte förorda ett detaljerat regelsystem som binder organisationerna inom snäva ramar. Men för att vi skall få behålla denna frihet, som vi nu har, måste vi vara uppmärksamma och slå larm när bestämmelser och anvisningar utnyttjas felaktigt, utnyttjas för andra mål än folkbildningsarbete, måhända ibland för snöd vinnings skull.

Jag vet att folkbildningsutredningen har möjligheter att se över de här aktualiserade problemen, och förmodligen kommer den också att göra det. Men jag förmodar också att vi får vänta ganska länge på konkreta

*Om samhällets stöd
till folkbildningsor-
ganisationerna*

resultat av det arbetet. Därför vill jag till sist fråga: Kan vi förvänta oss att utbildningsministern går in och ser på de mest flagranta konstigheterna och på det viset ser till att folkbildningsarbetet hålls så obe-fläckt som möjligt?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag har i mitt svar redovisat min grundsyn: att det statliga stödet till studiecirkelverksamheten måste bygga på ett förtroende för studieförbundens vilja och förmåga att omsätta detta stöd i meningsfull verksamhet i enlighet med de regler som framgår av folkbildningsförordningen.

Jag vill understryka att jag är rädd för att hela verksamheten inom studieförbunden skulle lida skada om man tvingades införa striktare bestämmelser som ledde till administrativt tyngande detaljredovisning och krångel. Jag hoppas i det längsta att man skall kunna undvika sådana drastiska åtgärder och därmed undgå de negativa konsekvenser de skulle få.

Men om detta skall vara möjligt förutsätter det att ingen tvekan behöver råda när det gäller studieförbundens iver att tillse att gällande bestämmelser efterlevs.

Vi vet att studieförbundens möjligheter att fortsättningsvis expandera verksamheten på samma sätt som hittills med fortsatt stöd av statliga medel hotas från två håll. Den svåra ekonomiska situation som vi just nu befinner oss i är ett sådant hot. Det andra hotet är de överträdelse av gällande bestämmelser som förekommer. De innebär nämligen en risk att striktare regler och rigorösare kontroll påyrkas med allt större kraft.

Det måste som jag ser det ligga i studieförbundens eget intresse att gällande bestämmelser efterlevs på ett sådant sätt och i sådan omfattning att folkbildningsarbetets goda anseende inte skadas. En förutsättning för att det i ett kärvt ekonomiskt läge skall vara möjligt att få gehör för fortsatt expansion av studiecirkelverksamheten är enligt min mening att de som har att fatta besluten vet att pengarna används på ett riktigt sätt och att överträdelse av bestämmelserna beivras.

Kontrollen av att detta sker åligger, som jag redan nämnt, skolöverstyrelsen som tillsynsmyndighet. Jag har ett intryck av att skolöverstyrelsen under senare år fäst större avseende än tidigare vid denna kontrollfunktion, och jag har anledning räkna med att de förhållanden som jag antytt bidrar till att fortsatt skärpt uppmärksamhet ägnas de problem som Ralf Lindström påtalat i dag.

I övrigt vill jag på nytt betona att folkbildningsutredningen har att pröva om folkbildningens mål behöver preciseras och om nya bestämmelser i samband därmed behöver utfärdas.

Om det skulle visa sig nödvändigt och om skolöverstyrelsen själv aktualiserar det är jag naturligtvis beredd att verka för att ytterligare resurser ställs till skolöverstyrelsens förfogande för att kontrollfunktionen skall

kunna utföras på ett tillfredsställande sätt.

I övrigt är det naturligt att vi både i utbildningsdepartementet och på skolöverstyrelsen ser på de exempel som Ralf Lindström aktualiserat i dag och av vilka somliga har uppmärksammats i tidningspressen. Jag tror att det är uppenbart att alla som har med studiecirkelarbetet att göra behöver fundera över just de här inslagen.

RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Vi har tydligen samma grundsyn när det gäller friheten för studieförbunden, och jag uppskattar utbildningsministerns goda intentioner i det här fallet.

Överträdelser förekommer, säger utbildningsministern. Skolöverstyrelsen har tydligen också kommit på sådana. Kanhända avskräcker inte de medel som står till förfogande, att bara ta tillbaka utbildningsstödet. Det kanske behövs litet hårdare straff, om man får kalla det så.

Jag hoppas att den diskussion som vi nu fört skall bidra till att debatten kring de här frågorna intensifieras. Jag tror att det är viktigt i nuvarande läge. Det har kommit i gång en debatt, men den tenderar ibland att domna av. Jag ser med förväntan fram mot att de borgerligt styrda studieförbunden gör ett inlägg i den här debatten. Kanske vi då får en hum om hur de ideologiskt ser på problemen.

Jag tackar än en gång utbildningsministern för svaret och för hans positiva syn på de här frågorna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om den kommunala vuxenutbildningen

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Arne Nygrens* (s) den 26 oktober anmälda interpellation, 1977/78:56, och anförde:

Herr talman! Arne Nygren har frågat om jag anser att utvecklingen av den kommunala vuxenutbildningen står i överensstämmelse med de politiskt fastlagda målen för denna form av vuxenutbildning. Han har också frågat om jag överväger några åtgärder med anledning av utvecklingen.

Jag vill först hänvisa till att min företrädare hösten 1975 tillkallade folkbildningsutredningen bl. a. därför att han ansåg att frågan om gränsdragningen mellan studieförbundens och den kommunala vuxenutbildningens verksamhet på nytt behövde ses över. Jag har i höst kompletterat denna utredning med bl. a. företrädare för den kommunala vuxenutbildningen, eftersom jag ansåg att det var naturligt med en sådan representation i denna utredning.

I den proposition om kommunal vuxenutbildning (prop. 1977/78:36) som nyligen har lagts fram, pekas på behovet av en översyn av den

Om den kommunala vuxenutbildningen

kommunala vuxenutbildningen. Regeringen avser därför att tillkalla en särskild kommitté för översyn av den kommunala vuxenutbildningens uppgifter i förhållande till de mål som har fastställts av riksdagen. Avsikten är att denna kommitté skall samråda med både folkbildningsutredningen och gymnasieutredningen. Jag hoppas också att kommittén skall kunna arbeta så snabbt att det blir möjligt för riksdagen att på samma gång ta ställning till de förslag som utredningarna kan komma att lägga fram i fråga om den kommunala vuxenutbildningens uppgifter och om gränsdragningen mot studieförbundens verksamhet.

Interpellanten erinrar bl. a. om att det föredragande statsrådet i propositionen 1967:85 framhöll att den som tas in i kommunal vuxenutbildning "bör ha ett klart angivet studiemål, vilket som regel bör ta sig uttryck i önskemål om studier i flera ämnen". Antalet elever i kommunal vuxenutbildning som studerar ett flertal ämnen samtidigt har ökat kraftigt under 1976 och 1977. Detta torde bl. a. bero på de reformer som genomförts beträffande ledighet för studier och vuxenstudiestöd. Å andra sidan finns det många som visserligen planerar att studera flera ämnen men som inte har möjlighet att göra det samtidigt. Skälen härtill kan vara flera. Statsrådet räknade i propositionen 1967 med att "undervisningen skall bedrivas som koncentrationsundervisning." Detta gör det naturligt att man läser ett ämne i taget. För många vuxna är deltidsstudier (fritidsstudier) enda möjligheten att studera. Flertalet elever i den kommunala vuxenutbildningen studerar vid sidan av heltidsarbete. Att då delta i flera krävande kurser samtidigt är vanligen inte möjligt. De studerande väljer i stället att läsa ämnena efter varandra, ibland med någon tids mellanrum. Jag vill också erinra om att en av den kommunala vuxenutbildningens viktiga uppgifter är att erbjuda studiemöjligheter för kompletteringsstuderande, som ju inte behöver läsa mer än enstaka ämnen.

Interpellanten refererar till folkbildningsutredningens debattskrift, där det bl. a. påpekas att kommunal vuxenutbildning avlägsnat sig från ungdomsskolans struktur och därmed kommit att närma sig studieförbundens verksamhet. Detta har enligt utredningen medfört komplikationer för gränsdragningen mellan kommunal vuxenutbildning och folkbildningsarbete. Redan det faktum att undervisningen skall bedrivas som koncentrationsläsning innebär givetvis att man avlägsnar sig från ungdomsskolans struktur. Detta är en nödvändig anpassning till de vuxnas behov och möjligheter att bedriva studier. I propositionen 1967:85 fastslogs vidare att "vuxenundervisningen måste forma sin metodik efter de vuxnas studieförutsättningar. Ungdomsutbildningens studieformer kan naturligt nog inte tjäna som mönster ---." I den fortsatta utvecklingen "bör också erfarenheterna från andra former av vuxenstudier tas tillvara".

Skolöverstyrelsen har nyligen lämnat förslag till linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning, och jag har i den proposition om kommunal vuxenutbildning, som nyligen lagts fram för riksdagen,

förordat en treårig försöksverksamhet med detta nya system. Det är helt i enlighet med uttalandena i 1967 års vuxenutbildningsproposition som en bättre vuxenanpassning fortgående äger rum.

Arne Nygren refererar vidare till en nyligen av ABF utgiven debattskrift, där det bl. a. sägs att kommunal vuxenutbildning på många håll utanonserar nybörjarkurser i engelska, trots att det strider mot gällande bestämmelser. Jag vill erinra om att nybörjarundervisning i engelska enligt beslut av Kungl. Maj:t den 3 april 1970 får anordnas inom kommunal vuxenutbildning. Eftersom nybörjarundervisning i engelska inte förekommer på grundskolans högstadium, skall denna undervisning inom kommunal vuxenutbildning inte betraktas som en kurs utan bedrivs inom ramen för det schablonmässigt beräknade statsbidraget till stöd- undervisning, studiehandledning samt studie- och yrkesorientering.

Skolöverstyrelsen har tagit initiativ till en kraftig minskning av det tidigare utbudet av läroplaner för särskilt yrkesinriktad utbildning. Den 16 januari 1975 beslutade regeringen om vissa riktlinjer, enligt vilka skolöverstyrelsen för 1975/76 skulle fastställa högsta antal lektioner inom kommunal vuxenutbildning för kurser som motsvarar utbildningen på ett flertal av de tvååriga yrkesinriktade linjerna och i specialkurser i gymnasieskolan. För utbildningen i dess helhet skulle gälla att den skulle vara arbetsmarknadsinriktad eller att den krävdes för behörighet till fortsatta studier.

Detta beslut inledde en förändring av läroplansutbudet för kommunal vuxenutbildning. Försöksverksamheten med yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning enligt läroplanerna för tvååriga yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan och specialkurser förlängdes sedan ytterligare två år, budgetåren 1976/77 och 1977/78, genom ett regeringsbeslut den 26 maj 1976. Enligt detta beslut skall skolöverstyrelsen fastställa läroplanerna för yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning efter samråd med arbetsmarknadens parter. Sådant samråd äger rum sedan hösten 1976 och har ytterligare påverkat utbudet av läroplaner. Detta inflytande från arbetsmarknadens parter avser främst att skapa garantier för att kurserna är arbetsmarknadsinriktade.

Jag förutsätter att arbetsmarknadens parter har en sådan överblick över vilka behov av yrkesutbildning som föreligger lokalt att de genom det lokala samrådet i framtiden kan styra innehållet i kursutbudet mot för resp. kommun lämpliga yrkesområden.

Interpellanten påtalar ett fall i en kommun där en hotellreception fungerat som intagningsnämnd. Om så är fallet strider det mot gällande bestämmelser. Det åvilar den kommunala intagningsnämnden, som i vissa fall efter beslut av skolstyrelsen utgörs av vuxenutbildningsrådet, att besluta om intagning av elever.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Nyheten i utbildningsministerns redogörelse är att regeringen avser

Om den kommunala vuxenutbildningen

att tillsätta en särskild utredning för att se över den kommunala vuxenutbildningens uppgifter i förhållande till de mål som har fastställts av riksdagen. Den utredningen vill jag välkomna. Jag hoppas också att den skall kunna arbeta så snabbt som statsrådet Wikström uttalar önskemål om.

Det är nu nära tio år sedan den kommunala vuxenutbildningen kom till, i den form den har i dag. I propositionen år 1967 om kommunal vuxenutbildning uttalades mycket klart att denna utbildning skulle ha det begränsade syftet att förbereda för yrkesverksamhet och fortsatta studier. Undervisningen skulle i princip erbjudas enligt kursplanerna för grundskolans högstadium, fackskola, gymnasium och yrkesskola.

Såväl regeringen som riksdagen gjorde klart att den kommunala vuxenutbildningen inte skulle få tränga in på folkbildningsområdet och mer eller mindre öppet konkurrera med studieförbunden. Denna målsättning uppfylldes också de första expansiva åren. Men när uppbyggnaden av den kommunala vuxenutbildningen mattades av 1971 utvecklades snabbt gränstvisterna.

Studieförbunden larmade då skolöverstyrelsen, men något större intresse att återställa den uppdelning av vuxenstudierna som riksdagen lagt fast fann man inte hos SÖ.

Efter en framställning från Folkbildningsförbundet 1974 tillsattes en arbetsgrupp, som dock upplöstes efter en tid då det ansågs svårt att nå meningsfulla resultat av ett samråd mellan studieförbunden och SÖ.

I ABF-skriften Folkbildningen i stöpsleven redovisas en mängd exempel på hur den kommunala vuxenutbildningen tagit över verksamheter som traditionellt och enligt riksdagens uttalade mening skall handhas av studieförbunden.

I min interpellation har jag summariskt nämnt en del av dem. Utbildningsministern nöjer sig med att kommentera ett enda av exemplen – det om hotellreceptionerna i Härjedalen, som fungerat som intagning till kommunala vuxenutbildningen. Utbudet av kurser har där lämnats i en reklambroschyr för hotellen.

Detta strider mot gällande bestämmelser, säger statsrådet. Det beskedet är bra. Men statsrådet säger ingenting om de övriga exemplen på ämnesval som jag redovisat i interpellationen – ämnen som knuttimring i Strömsund och Hoting, bilens service och underhåll i Norsjö, sömnad av hembygdsdräkter i Rättvik – som omfattade 12 av 25 kurser i fjol – samt kostkunskap och matlagning, knyppling, konstsömnad och textilkunskap i Haninge i Stockholm.

Vuxenutbildningen i Täby och vid S:t Görans gymnasium i Stockholm vänder sig till kommuninvånarna med ett batteri av liknande ämnen: Sy till dig själv – sy till familjen. Sy och väva. Knyppla, spinn och färga. Riktig kost – god hälsa, Inreda hemmet, köpa, vårda, Köpa rätt, sy lätt. Sy själv till stora och små.

Jag vore tacksam om statsrådet ville ge besked om sin syn på min fråga, om dessa komvux-utbud av kurser står i överensstämmelse med

de politiskt fastlagda intentionerna för den kommunala vuxenutbildningen.

Statsrådet berör i svaret mina påpekanden i interpellationen om den kommunala vuxenutbildningens konkurrens med studieförbunden när det gäller nybörjarkurser i engelska.

I engelska språket har studieförbunden årligen nära 50 000 cirklar på olika nivåer med sammanlagt drygt 400 000 deltagare. Det är en imponerande insats i vuxenutbildningen. I sin jakt efter kursämnen har den kommunala vuxenutbildningen nu i många kommuner trängt in på de traditionella studieförbundsområdena i språk.

I sitt svar säger statsrådet att nybörjarundervisning i engelska får anordnas inom den kommunala vuxenutbildningen och hänvisar till ett Kungl. Maj:ts beslut den 3 april 1970.

Jag vill nog föreslå statsrådet att studera den beslutsakten en gång till. Beslutet gällde en framställning från Värnamo genom skolöverstyrelsen om att man skulle få anordna nybörjarkurser i engelska för att bereda elever som saknar kunskap i ämnet möjlighet att fullfölja undervisningen enligt läroplanen för grundskolans högstadium.

Men det fanns ett viktigt tillägg i framställningen från skolöverstyrelsen. Där stod nämligen att detta skulle gälla "där sådan undervisning inte ordnas på annat sätt, i första hand genom där verksamma lokalavdelningar av studieförbund".

Som jag redovisat i interpellationen är man i dag inom studieförbunden mycket oroad över utvecklingen av den kommunala vuxenutbildningen. Som jag har uttryckt det i interpellationen håller den på att utvecklas till ett elfte studieförbund – men ett studieförbund med speciella privilegier och med särskilt gynnsamma förutsättningar ekonomiskt.

Dessutom har under den senaste tiden dykt upp ytterligare konkurrens till studieförbunden – den nya högskolan. Den kan, om inte utvecklingen hejdas, bli ännu ett "komvuxproblem" för studieförbunden. Redan vid starten redovisades planer på ämnen som barnkultur, folkmusik, handikappkunskap, miljövård och trädgårdsskötsel.

Jag hoppas att statsrådet, i den översyn av konkurrensen med studieförbunden som regeringen nu skall låta utföra, också uppmärksammar den begynnande konkurrensen från högskolan.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! När det gäller undervisningen för nybörjare i engelska tillmötesgick regeringen faktiskt inte skolöverstyrelsen på den punkt som Arne Nygren tog upp. Regeringen förklarade att hinder inte möter att inom kommunal gymnasial vuxenutbildning nybörjarundervisning i engelska anordnas inom ramen för det antal timmar som får anslås till studiehandledning samt studie- och yrkesorientering m. m. Det var regeringens beslut.

Jag vill vidare säga till Arne Nygren att jag också har uppmärksammat de problem som kan uppstå om man i den nya högskolan utbjuder enstaka

Nr 32

Tisdagen den
22 november 1977

*Om den kommunala
vuxenutbildningen*

Tisdagen den
22 november 1977

Om den kommunala vuxenutbildningen

kurser som faller inom de områden där studieförbunden traditionellt har haft ett utbud. Jag tror inte det är en särskilt lycklig utveckling. Detta var inte avsikten med den nya högskolan. Jag tror alltså att det är naturligt att både vi i utbildningsdepartementet och de utredningar som sysslar med folkbildningsfrågorna ser på hur verkligheten kommer att gestalta sig under det första året för den nya högskolan.

Sedan vill jag gärna göra några kommentarer till ett av de fall som Arne Nygren har tagit upp i sin interpellation.

I en broschyr för några fjällhotell i Härjedalen inbjuder man till veckolånga kurser. En del av dessa kurser kan vara anordnade av den kommunala vuxenutbildningen, att döma av vissa upplysningar – läroplansnamn och timtal – som ges inom parentes. Enligt förkljudande har också den rektor som ansvarar för kommunal vuxenutbildning i Härjedalens kommun i radio sagt att det förekommer komvuxkurser vid fjällhotell.

Om kommunal vuxenutbildning inbjuder turister som är på tillfälligt besök i kommunen till kurser i komvux står det inte i överensstämmelse med den kommunala vuxenutbildningens uppgifter.

Den kommunala vuxenutbildningens kurser är – och skall vara – så omfattande att det inte kan bli möjligt att med uppfyllande av läroplanens intentioner genomföra dem på så kort tid som en vecka.

Jag vill tillägga att kurser i kommunal vuxenutbildning bara får anordnas enligt av skolöverstyrelsen fastställda läroplaner.

Kurser inom kommunal vuxenutbildning skall stå öppna för alla som bor i kommunen och närliggande kommuner, t. ex. kranskommunerna kring en storstad. Det är alltså viktigt att kurserna annonseras så, att man inte riktar sig till en viss begränsad kategori människor och utesluter andra intresserade.

I övrigt bedömer jag det inte som lämpligt att jag ytterligare kommenterar de enskilda fall som Arne Nygren har tagit upp. Men på den här punkten har jag bedömt det så att ett klarläggande var nödvändigt.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Jag skall inte vidare tvista med utbildningsministern om skolöverstyrelsens undantag. Vi kan läsa i skolöverstyrelsens framställning att man räknade med att den utbildning som studieförbunden kunde svara för skulle gå före.

Jag vill passa på detta tillfälle att göra statsrådet uppmärksam på en nyligen utkommen rapport från sociologiska institutionen i Uppsala – Effekter av vuxenutbildningen. Rapporten gäller den i Sundsvall bedrivna vuxenutbildningsverksamheten. Av redovisningen framgår att den direkt yrkeslivsanknutna utbildningen har drygt 40 % av samtliga deltagare i den kommunala vuxenutbildningen, den kompetensinriktade utbildningen drygt 20 %, medan den övriga, i huvudsak fritidsinriktade utbildningen har hela 35 % av komvuxeleverna. Detta innebär alltså att drygt en tredjedel av komvuxeleverna bedriver studier som studieförbunden normalt skulle svara för. Jag tror inte att detta är någonting speciellt

för Sundsvall utan dess värre en utveckling som alltmer håller på att sprida sig över landet. Det var anledningen till att jag framställde den här interpellationen för att få statsrådets besked.

Statsrådet säger att han inte vill kommentera de exempel jag här återgivit. Jag vill i så fall föreslå statsrådet att han, om tiden medger det, studerar ABF-skriften Folkbildningen i stöpsleven, där man återgivit annonser om det utbud som jag här har refererat. Här finns alltså bevis på att de uppgifter jag lämnat är de riktiga.

Även om utbildningsministern inte ville gå in på de enskilda fallen uppfattar jag hans besked så att han anser att det finns anledning att skärpa vakthållningen kring det beslut som riksdagen en gång har fattat om gränsdragningen mellan komvux och studieförbundens verksamhet.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Arne Nygren och jag är överens om vikten av att den utredning som regeringen har aviserat nu kan tillsättas och snabbt bedriva sitt arbete.

Jag har också tagit del av ABF-skriften Folkbildningen i stöpsleven. Så mycket kan jag väl säga att jag finner åtskilligt av det som står att läsa i kapitlet Svårigheten att hålla sig på mattan ytterst uppseendeväckande. Det är klart att vi på utbildningsdepartementet mycket noggrant kommer att studera detta. Som jag sagt tidigare i dag tror jag att det är mycket viktigt både när det gäller studiecirkelarbetet och när det gäller den kommunala vuxenutbildningen att vi är överens om att spelreglerna skall iakttas.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Den oro som man känner inom studieförbunden gäller till stor del att skolöverstyrelsen inte tycks vilja medverka till att riksdagens uttalade mening efterlevs. Tvärtom tycks man på olika sätt arbeta för att underlätta den kommunala vuxenutbildningens möjligheter att konkurrera med studieförbunden genom förenklingar och schabloniseringar av bestämmelser för komvux. Nyligen aktualiserades den friare resursfördelningen som, i kombination med ett kurssystem med små, lätt anpassbara moduler, skulle leda till att de nu gällande principerna för arbetsfördelningen mellan den kommunala vuxenutbildningen och folkbildningen definitivt sattes ur spel.

Jag hoppas att den utredning som nu skall tillsättas mycket skyndsamt tar itu med de gränsdragningsproblem som utvecklats och som tycks utvecklas alltmer. Jag hoppas också att de besked som utbildningsministern har gett här i dag kan vara vägledande för en skärpning från skolöverstyrelsens sida när det gäller den efterlevnad av ett riksdagsbeslut som man ändå tar för given.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1977/78:53 till lagutskottet

§ 12 Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1977/78:12

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1977/78:5-7

§ 13 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1977/78:76 och 77

§ 14 Anmäldes och bordlades

Motioner

1977/78:85 av *Kjell Mattsson* och *Torsten Sandberg*

1977/78:86 av *Sven Mellqvist m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:10 om ändring av statens väg-
verks organisation och om vissa vägplaneringsfrågor

1977/78:87 av *Sven Mellqvist m. fl.*

1977/78:88 av *Sten-Ove Sundström m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:13 om nytt system för de statliga
sjöfartsavgifterna, m. m.

1977/78:89 av *Karin Ahrland* och *Daniel Tarschys*

1977/78:90 av *Anna Eliasson m. fl.*

1977/78:91 av *Björn Eliasson* och *Stina Eliasson*

1977/78:92 av *Märta Fredrikson m. fl.*

1977/78:93 av *Margot Håkansson*

1977/78:94 av *Sven Eric Lorentzon m. fl.*

1977/78:95 av *Kjell Mattsson* och *Rune Johnsson* i Mölndal

1977/78:96 av *Jan-Ivan Nilsson m. fl.*

1977/78:97 av *Daniel Tarschys* och *Karin Ahrland*

1977/78:98 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:19 om nya riktlinjer för jord-
brukspolitiken, m. m.

1977/78:99 av *Sven Aspling m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:23 om vissa sjukförsäkrings-
och avgiftsfrågor

1977/78:100 av *Margareta Andrén*

1977/78:101 av *Pär Granstedt m. fl.*

1977/78:102 av *Sven Mellqvist m. fl.*

1977/78:103 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:29 om flygplatsfrågan i Stock-
holmsregionen, m. m.

1977/78:104 av *Hans Nyhage*

1977/78:105 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:36 om kommunal vuxenutbildning

1977/78:106 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:46 om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall

Nr 32

Tisdagen den
22 november 1977

*Meddelande om
frågor*

§ 15 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 22 november

1977/78:156 av *Inga Lantz* (vpk) till arbetsmarknadsministern om svenskundervisningen för invandrare:

Arbetsköparna har saboterat svenskundervisningen för invandrare. Stora grupper av invandrare ställs utanför sin lagliga rätt till kostnadsfri undervisning. Inom fem år skulle de "gamla" invandrarna erbjudas undervisning. Nu efter fyra års tillämpning av lagen har bara 40 % genomgått utbildning.

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att tvinga arbetsköparna att följa lagen?

1977/78:157 av *Inga Lantz* (vpk) till utbildningsministern om vidgad rätt till timersättning vid grundutbildning:

Om man som vuxen genomgår grundutbildning får man timersättning bara om man fyllt 20 år. Därigenom blir det omöjligt bl. a. för dem som har försörjningsbörda att delta i grundutbildning före 20 års ålder. Speciellt bland invandrarna är det många som bildat familj tidigt, och dessa har således ingen möjlighet att få ersättning.

Ersättningen utgår för lägst 5 och högst 28 timmar i veckan. Vid en undervisning omfattande 7 timmar per vecka delas dessa timmar ofta upp i två perioder på vardera 3,5 timmar. Om den ena perioden utgår på grund av sjukdom eller annat förhinder får eleven ingen ersättning för den andra perioden under veckan.

Ämnar statsrådet motverka dessa olägenheter för de vuxna som saknar grundutbildning?

1977/78:158 av *Stig Alemyr* (s) till industriministern om åtgärder för att upprätthålla sysselsättningsnivån vid Emmaboda Glasverk:

AB Emmaboda Glasverk är sedan 1974 ett dotterbolag till det franska

Nr 32

Tisdagen den
22 november 1977

*Meddelande om
frågor*

företaget Saint-Gobain. Vid övertagandet gjordes följande utfästelser från Saint-Gobains sida:

1. Verksamheten vid fabriken i Emmaboda skall av hänsyn till de anställda utvidgas så mycket som möjligt.

2. Förutsättningarna för att starta planglastillverkning i Emmaboda skall utredas.

3. Oavsett om planglastillverkning kommer till stånd skall Saint-Gobain upprätthålla en sysselsättningsnivå motsvarande den som rådde den 31 december 1973 (ca 700 personer).

Den 31 oktober 1977 var antalet anställda 618. Nu diskuteras åtgärder som skulle innebära en ytterligare minskning av sysselsättningen med 125 personer.

Vilka åtgärder tänker industriministern vidta för att förmå Saint-Gobain att uppfylla sina löften att upprätthålla sysselsättningsnivån vid Emmaboda Glasverk?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 17.07.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/ Solveig Gemert